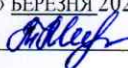
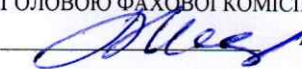

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

СХВАЛЕНО
НА ЗАСІДАННІ КАФЕДРИ
ПРАВА ТА ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПРОТОКОЛ №8 ВІД «12» БЕРЕЗНЯ 2025 РОКУ
ЗАВІДУВАЧ КАФЕДРИ Т. М. МІЛОВА

РОЗРОБЛЕНО
ГОЛОВОЮ ФАХОВОЇ КОМІСІЇ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ D8 ПРАВО
 А. А. МАНЖУЛА

ЗАТВЕРДЖЕНО
НАКАЗ ЦДУ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА
ВІД «1» КВІТНЯ 2025 РОКУ №51-ун

ГОЛОВА ПРИЙМАЛЬНОЇ КОМІСІЇ,
РЕКТОР С. Ю. СОБОЛЬ

ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

з Правознавства
(назва конкурсного предмету)

для осіб, які вступають на I курс
денної/заочної форми навчання
на основі НРК7

для здобуття ступеня вищої освіти доктор філософії (PhD)
зі спеціальності D8 Право

освітньо-наукова програма «Право»

Кропивницький–2025

Структура програми фахового вступного випробування

1. Пояснювальна записка.
2. Зміст програми.
3. Критерії оцінювання відповідей вступників.
4. Рекомендована література.

1. Пояснювальна записка

Фахове випробування – форма вступного випробування для вступу на основі здобутого ступеня вищої освіти (спеціаліста/магістра), яка передбачає перевірку здатності до опанування освітньої програми певного рівня вищої освіти на основі здобутих раніше компетентностей.

Програма вступного випробування охоплює систему юридичних дисциплін фахової підготовки майбутнього юриста ступеня вищої освіти магістра. Зміст програми дає можливість оцінити загальний рівень підготовки осіб до одержання освіти за спеціальністю D8 Право за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти.

Програма побудована з урахуванням змісту навчальних дисциплін: теорія держави і права, конституційне право, адміністративне право і процес, кримінальне право, цивільне право,

Форма проведення фахового вступного випробування: письмове опитування за екзаменаційними білетами.

Структура екзаменаційного білета: 4 теоретичних питання за змістом програми, поданої нижче.

Тривалість вступного комплексного екзамену: до 2 астрономічних годин.

Система оцінювання: 200-бальна, мінімальна позитивна оцінка складає 100 балів.

2. Зміст програми

1. ПРОГРАМА З ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА.
2. ПРОГРАМА З КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА.
3. ПРОГРАМА З АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА І ПРОЦЕСУ.
4. ПРОГРАМА З КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА.
5. ПРОГРАМА З ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА
6. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ.

1. ПРОГРАМА З ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА

Мета і завдання курсу

Програма з теорії держави та права має на меті сприяти успішному засвоєнню вступниками фактичного матеріалу з теорії держави і права, допомогти набути їм основ фундаментальних знань, що стануть підґрунтям як у вивченні галузевих і прикладних навчальних юридичних дисциплін так і у правильному розумінні приписів чинного законодавства та державно-правової практики.

Основними завданнями курсу є: ознайомлення з предметом, функціями та методологією теорії держави і права; вивчення системи загальнотеоретичних понять теорії держави і права, що складають підґрунтя для галузевих юридичних наук; формування навиків дослідження закономірностей розвитку і функціонування держави і права; ознайомлення з методикою застосування вивченого понятійного апарату в професійній діяльності в різних сферах суспільного життя; формування в аспірантів належного рівня правосвідомості і правової культури.

У результаті вивчення курсу вступники повинні:

Знати:

- предмет загальної теорії держави і права;
- основні і допоміжні методи дослідження держави і права;
- різноманітність концепцій про походження держави і права;
- поняття права, його функції, форму та соціальну цінність;
- закономірності побудови правової держави;
- поняття й ознаки держави, її форми правління та державний устрій;
- структуру права і законодавства;
- правотворчість, правозастосування і тлумачення норм права;
- поняття правомірної поведінки, правопорушення та юридичну відповідальність;
- поняття законності і правопорядку.

Вміти:

- володіти загальнотеоретичними поняттями і категоріями;
- використовувати теоретичні знання в юридичній практиці;
- знаходити необхідну юридичну та іншу суспільну літературу для поповнення своїх теоретичних знань;
- давати аналіз і тлумачення нормам права, нормативно-правовим актам;
- використовувати правові процедури захисту прав і свобод людини;
- обґрунтовувати законність і доцільність правових рішень, що приймаються.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

Тема 1. Вступ до теорії держави і права

Поняття та система науки. Природничі та суспільні науки. Правознавство – сукупність наук про право. Місце теорії держави і права в системі юридичних наук. Предмет теорії держави і права. Методологічне значення теорії держави і права. Філософські, загальні, спеціальні та приватні методи теорії держави і права. Принципи теорії держави і права. Функції теорії держави і права. Значення вивчення теорії держави і права для підготовки професійних юристів.

Тема 2. Держава. Державна влада і держава

Причини та умови виникнення держави. Зміна первісних економічних систем: три великі розподіли праці. Економічні, політичні, соціальні та географічні передумови виникнення держави. Східний та західний шляхи виникнення держави.

Особливості виникнення права.

Основні теорії походження держави та права: теологічна, патріархальна, суспільного договору і природного права, насильства, матеріалістична, органічна, технократична, космічна.

Значення поняття держави в юриспруденції (історичний генезис розуміння поняття держави). Розмаїття поглядів на визначення держави. Держава в юридичному, соціологічному, біологічному та нормативному аспектах.

Визначення сутності держави – класовий та загально-соціальні підходи. Основні ознаки держави. Публічна влада як ознака держави, її відмінність від влади додержавного суспільства. Апарат управління та апарат примусу – складові публічної влади.

Поняття території держави. Фактична та юрисдикційна територія держави. Територія у широкому та вузькому розумінні.

Поняття та структура суверенітету держави. Внутрішній та зовнішній суверенітет. Суверенітет народу та суверенітет нації.

Ознаки державного суверенітету України. Випадки обмеження державного суверенітету. Право як ознака держави.

Система податків, прямих та непрямих податки. Державні атрибути. Герб, гімн, пам'ятні дати.

Влада – явище соціальне. Сутність влади. Соціальна (публічна) влада. Державна влада різновид соціальної. Співвідношення політичної та державної влади, державної влади і держави. Поняття і методи здійснення державної влади. Єдність і поділ влади.

Тема 3. Функції держави

Поняття та головні ознаки функцій держави.

Взаємозалежність актуальних проблем, що постають перед державою, завдань та функцій держави. Класифікація функцій держави. Види функцій держави.

Основні внутрішні функції держави. Напрями реалізації економічної функції у державах із ринковою економікою. Напрями реалізації соціальної функції держави. Напрями реалізації політичної функції. Напрями реалізації культурно-ідеологічної функції. Напрями реалізації екологічної функції. Напрями реалізації правоохоронної функції. Основні напрями реалізації функцій оподаткування.

Основні зовнішні функції держави (оборонна, дипломатична, економічного співробітництва, підтримка світового порядку, культурного співробітництва, вирішення глобальних проблем сучасності).

Правові та організаційні форми здійснення функцій держави.

Тема 4. Механізм та апарат держави

Механізм держави. Його основні складові. Ознаки, що відрізняють підприємства та установи від органів держави.

Поняття державного апарату. Апарат держави у вузькому та широкому розумінні. Ознаки державного апарату. Основні

форми діяльності державного апарату.

Принципи діяльності державного апарату.

Поняття державного органу. Спеціальні ознаки, що відрізняють державні органи від інших організацій. Види державних органів за способом їх утворення, характером державної діяльності, часом діяльності, її територією, складом та характером компетенції.

Структура державного апарату. Розподіл влади на законодавчу, виконавчу та судову.

Тема 5. Форма держави

Поняття форми держави. Історичний генезис, розуміння форм держави. Форми держави у поглядах мислителів минулого (Аристотель, Платон, Т. Мор, Т. Кампанелла, Н. Макіавелі).

Поняття форми правління. Форми правління в сучасних державах: монархії та республіки. Види монархій та республік.

Поняття форми державного устрою. Форми державного устрою в сучасних державах: проста (унітарна) та складна. Федерації та їх види. Поняття конфедерації. Поняття адміністративно-територіального розподілу та його принципи.

Поняття державно-правового режиму, його різновиди. Характеристика демократичного режиму. Види недемократичних режимів.

Тема 6. Поняття і сутність права

Праворозуміння, суб'єкти, об'єкти та типи праворозуміння. Матеріалістичне та ідеалістичне праворозуміння. Природно-правова та позитивістська концепції. Історична школа права. Нормативізм, психологізм, соціологізм. Ліберально-юридичний тип праворозуміння. Розмаїття підходів до визначення терміну "право". Позитивне (юридичне право). Ознаки юридичного права: державно-вольовий характер; нормативність; владно-регулятивний характер; загальнообов'язковість; зв'язок з державним примусом; формальна визначеність; системність. Сутність права. Формальна та змістовна сторони сутності права. Принципи права. Загальносоціальні та спеціально-юридичні принципи права. Загальні принципи, галузеві принципи, міжгалузеві принципи права, принципи окремих правових інститутів. Функції права. Загальносоціальні та спеціально-юридичні функції права. Регулятивна та охоронна функції права. Соціальна цінність права. Інструментальна цінність права. Власна цінність права. Структура права. Поділ права на об'єктивне і суб'єктивне, приватне і публічне, матеріальне і процесуальне.

Тема 7. Норми права

Поняття норми права. Норма права як елемент права. Норма права як загальнообов'язковий стандарт поведінки. Ознаки правових норм. Види правових норм. Норми права за функціональним призначенням. Відправні норми. Норми-принципи, норми-дефініції, визначально-установчі норми, норми-основи. Норми – правила поведінки. Регулятивні та охоронні норми. Норми права за предметом правового регулювання. Матеріальні та процесуальні норми. Норми права за методом правового регулювання. Імперативні, диспозитивні, заохочувальні, рекомендаційні норми. Норми публічного та приватного права. Уповноважуючі, зобов'язуючі, забороняючі норми. Норми права за юридичною силою. Абсолютно визначені та відносно визначені норми. Норми права за дією у часі, просторі, за колом осіб.

Структура правової норми. Гіпотеза, види гіпотез. Диспозиція, види диспозицій. Санкція, види санкцій.

Зовнішній вираз правових норм. Співвідношення норми права і статті нормативно-правового акта. Простий, відсильний та бланкетний способи викладення норм права.

Тема 8. Система права та система законодавства. Систематизація законодавства

Поняття системи права, її структурні елементи. Засади, принципи побудови та функціонування системи права. Предмет та метод правового регулювання як підстава розподілу права на галузі та інститути. Норма права, інститут права, галузь права.

Поняття і зміст системи законодавства, її співвідношення із системою права. Система законодавства України. Загальна характеристика галузей права.

Поняття і зміст систематизації законодавства. Види систематизації законодавства. Облік нормативно-правових актів. Принципи організації обліку законодавства, види обліку. Інкorporація законодавства, принципи інкорпорації, види інкорпорації. Консолідація законодавства. Кодифікація законодавства. Ознаки кодифікації, вид кодифікації, види кодифікаційних актів, кодекс, основи законодавства, статут.

Тема 9. Форми (джерела) права

Поняття форм (джерел) права. Співвідношення категорій "форма" та "джерело" в юриспруденції. Основні види джерел права у сучасних державах. Нормативно-правовий акт, правовий звичай, правова доктрина, загальні принципи права, релігійні тексти. Нормативно-правовий акт – основна форма права України. Види нормативно-правових актів. Юридична сила нормативно-правових актів. Закон, види законів. Конституція, конституційний закон, кодекс, звичайний закон, поточний закон, спеціальний закон, оперативний закон, постійний, тимчасовий, надзвичайний закон, органічний закон. Підзаконний акт, його види. Межі дії нормативно-правових актів. Дія нормативно-правового акта у часі, просторі та за колом осіб, зворотна дія закону, переживання закону.

Тема 10. Правотворчість

Природа та призначення правотворчості.

Загальні та спеціальні принципи правотворчості, функції правотворчості, види та стадії правотворення.

Тема 11. Систематизація законодавства

Поняття системи права, її структурні елементи. Засади, принципи побудови та функціонування системи права. Предмет та метод правового регулювання як підстава розподілу права на галузі та інститути. Норма права, інститут права, галузь права.

Поняття і зміст системи законодавства, її співвідношення із системою права. Система законодавства України. Загальна характеристика галузей права.

Поняття і зміст систематизації законодавства. Види систематизації законодавства. Облік нормативно-правових актів. Принципи організації обліку законодавства, види обліку. Інкorporація законодавства, принципи інкорпорації, види інкорпорації. Консолідація законодавства. Кодифікація законодавства. Ознаки кодифікації, вид кодифікації, види кодифікаційних актів, кодекс, основи законодавства, статут.

Тема 12. Правовідносини

Поняття та ознаки правових відносин, їх соціальні та юридичні властивості. Зміст і склад правовідносин. Суб'єктивне право та юридичний обов'язок, їх структура. Поняття і види суб'єктів правовідносин. Правосуб'єктність, правоздатність, дієздатність, деліктоздатність. Об'єкти правовідносин. Види правовідносин і критерії їх класифікації.

Юридичні факти: поняття та класифікація. Правові презумпції.

Тема 12. Реалізація норм права. Правозастосування

Правове регулювання і реалізація норм права. Поняття реалізації норм права. Характерні риси процесу реалізації норм права. Об'єктивна та суб'єктивна сторона реалізації права. Форми реалізації норм права. Реалізація загальних правових приписів та реалізація норм – правил поведінки. Колективна та індивідуальна форми реалізації норм права. Прості та складна форми реалізації норм права. Додержання виконання, використання норм права як форми їх реалізації.

Застосування норм права як особлива форма їх реалізації. Функції, види та ознаки правозастосування. Принципи та вимоги до правильного застосування норм права. Основні випадки, що потребують реалізації норм права у формі застосування. Стадії застосування норм права. Правозастосовний акт: поняття та види. Вимоги до правозастосовного акта. Співвідношення нормативного та правозастосовного акта.

Прогаляни у законодавстві. Причини прогалян у законодавстві. Усунення прогалян. Шляхи подолання прогалян: аналогія закону та аналогія права, їх особливості та можливості використання при реалізації норм різних галузей права.

Тема 13. Тлумачення норм права

Поняття, необхідність та загальна характеристика тлумачення норм права. Процеси (стадії тлумачення). З'ясування та роз'яснення змісту правових норм.

Способи тлумачення норм права. Граматичний, логічний, спеціально-юридичний, історико-політичний, систематичний, цільовий способи тлумачення норм права. Види тлумачення за обсягом. Буквальне, розширювальне, обмежувальне тлумачення. Принципи тлумачення. Види тлумачення. Види тлумачення норм права за суб'єктами. Офіційне та неофіційне тлумачення. Тлумачення нормативне та казуальне, автентичне та делеговане. Тлумачення побутове, професійне та доктринальне. Акти тлумачення.

Тема 14. Правове регулювання та його механізм

Поняття правового впливу. Правове регулювання як різновид правового впливу на суспільні відносини, співвідношення правового впливу та правового регулювання. Ознаки правового регулювання. Предмет правового регулювання. Сфера правового регулювання та її межі. Нормативний та індивідуальний види правового регулювання. Способи та типи правового регулювання. Загальний дозвіл та загальна заборона.

Основні стадії процесу правового регулювання: етап правової регламентації суспільних відносин, етап виникнення суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, етап реалізації суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, етап застосування права.

Механізм правового регулювання, його ознаки та елементи. Норми права, правовідношення, акти реалізації прав та обов'язків, акти застосування права в механізмі правового регулювання. Просте та складне правове регулювання.

Тема 15. Правова і правомірна поведінка. Правопорушення

Поняття правової поведінки, її ознаки, види. Характерні ознаки правомірної поведінки. Правовий вчинок, склад правового вчинку. Види правомірної поведінки. Активна, звичайна, конформна та маргінальна правомірна поведінки. Зловживання правом. Правопорушення: поняття, ознаки. Склад правопорушення. Об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона правопорушення. Види правопорушень. Злочини та проступки (делікти).

Тема 16. Юридична відповідальність

Поняття та ознаки юридичної відповідальності. Ретроспективна (негативна) та перспективна (позитивна) юридична відповідальність. Цілі та функції юридичної відповідальності. Принципи юридичної відповідальності. Види юридичної відповідальності. Кримінальна відповідальність, конституційна відповідальність, цивільно-правова відповідальність, адміністративна відповідальність, дисциплінарна відповідальність. Підстави притягнення та звільнення від юридичної відповідальності. Стадії юридичної відповідальності

Тема 17. Правова свідомість і правова культура

Поняття та структура правосвідомості. Класифікація форм правосвідомості за суб'єктами і глибиною відбиття правової дійсності.

Правова культура: зв'язок із загальною культурою. Види правової культури. Правова культура суспільства. Правова культура особи. Професійна правова культура. Структура правової культури суспільства.

Поняття, ознаки і функції правового виховання. Система і механізм правового виховання. Правова вихованість. Правове загальне навчання. Система правового виховання. Правовий нігілізм: джерела та шляхи його подолання.

Тема 18. Законність і правопорядок

Поняття законності. Ознаки законності. Основні принципи законності: верховенство закону, загальність законності, єдність розуміння та застосування законів, неприпустимість протиставлення законності й доцільності, невідворотність відповідальності за правопорушення. Вимоги законності у сфері правотворчості і реалізації права. Загальносоціальні та спеціально-соціальні гарантії законності.

Поняття правопорядку, основні ознаки, зміст та структура правопорядку. Функції та принципи правопорядку. Демократія, законність та правопорядок. Державна дисципліна.

Тема 19. Основні правові системи сучасності

Поняття правової системи та сім'ї правових систем. Особливості формування континентальної (романо-германської; римської) сім'ї правових систем і правових систем, що до них прилягають (латиноамериканська, японська, скандинавська). Поняття і структура права у країнах романо-германської правової сім'ї (системи). Форми (джерела) права у країнах романо-германської правової сім'ї. Поняття загального права, основні періоди його формування. Співвідношення загального права і права справедливості. Судовий прецедент: його ознаки і співвідношення з іншими формами права. Загальне і відмінне в англійській і американській правових системах. Загальна характеристика права окремих держав, що відносяться до романо-германської правової

сім'ї.

Англосаксонська (англо-американська; прецедентна) правова система (сім'я). Структура і особливості джерел англосаксонської правової системи. Розвиток і функціонування права США як приклад держави з прецедентною правовою системою. Поняття загального права, основні періоди його формування. Співвідношення загального права і права справедливості. Судовий прецедент, його ознаки і співвідношення з іншими формами права. Загальне і відмінне в англійській і американських правових системах. Загальна характеристика інших країн англосаксонської правової сім'ї.

Правові сім'ї релігійно-моральної орієнтації. Ісламське право. Мусульманська правова система. Особливості виникнення та загальна характеристика мусульманського права. Джерела мусульманського права: Коран, сунни, кіяс. Основні галузі та інститути мусульманського права. Судове право і закон. Тенденції розвитку мусульманського права у сучасних правових системах.

Сім'я традиційного (звичаєвого) права. Роль і види звичаю та звичаєвого права в становленні їх правових систем. Місце традиційних елементів в сучасних правових системах Китаю та Японії. Звичаєво-правові системи Африки. Вплив правових систем метрополій на розвиток правових систем африканських країн.

Загальна характеристика змішаної правової системи. Індуське право та особливості виникнення і розвитку. Індуське право і право Індії: спільне і відмінне у їх формуванні і перспективах розвитку. Вплив системи загального права.

Заідеологізовані правові сім'ї. Поняття соціалістичної правової системи. Відмінність соціалістичної правової системи (сім'ї) від континентальної та мусульманської. Джерела соціалістичного права. Загальна структура і особливості заідеологізованої правової системи.

Рекомендована література:

1. Гришко О. М. Теорія держави і права : практикум / О. М. Гришко, В. І. Риндюк, Ю. М. Рижук ; за заг. ред. д-ра політ. наук, проф. Ф. П. Шульженка ; Держ. вищ. навч. закл. "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". К. : КНЕУ, 2013. 308 с.
2. Загальна теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.; за ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Х. : Право, 2010. 583 с.
3. Козюбра М. Верховенство права і українські реалії та перспективи. Право України. 2010. №3. С.6-18.
4. Кузьмін С. А. Теорія держави та права в питаннях і відповідях : посібник / С. А. Кузьмін, Д. М. Карпенко. К. : Вид. Паливода А. В., 2010. 128 с.
5. Лук'янов Д. В. Теорія держави і права: посіб. для підготов. до держ. іспитів / Д. В. Лук'янов, С. П. Погребняк, Г. О. Христова ; за заг. ред. О. В. Петришина. Х. : Право, 2012. 190 с.
6. Марчук В. М. Теорія держави і права : навч. посіб. / В. М. Марчук, О. В. Корольков ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2012. 415 с.
7. Письменицький А.А. Теорія держави і права : навч. посіб. / А. А. Письменицький, Д. В. Слинко, А. С. Спаський ; Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2010. 242 с.
8. Правова система України в умовах сучасних національних та міжнародних тенденцій розбудови державності : монографія за заг. ред. проф., Засл. юриста України Ю. Л. Бошицького ; Київ. ун-т права Нац. акад. наук України. К. : Кондор, 2012. 614 с.
9. Риндюк В. І. Проблеми законодавчої техніки в Україні: теорія та практика. К. : Юридична думка, 2012. 271 с.
10. Сидоренко М. Й. Теорія держави і права (курс лекцій) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. Й. Сидоренко. К. : Ун-т "Україна", 2013. 197 с.
11. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підручник / О. Ф. Скакун ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. К. : Правова єдність, 2011. 520 с.
12. Теорія держави і права : навч. посіб. / [С. К. Бостан та ін.т.к. : Академія, 2013. 346 с.
13. Теорія держави і права: навч. посіб. за заг. ред. І. М. Погрібного ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. Х. : ХНУВС, 2010. 277 с.
14. Теорія держави і права : навч. посіб. / Херсон. юрид. ін-т Харк. нац. ун-ту внутр. справ ; авт.-упоряд.: Пихтін М. П. та ін. ; за заг. ред. В. В. Галуцька. Херсон : Херсон. міськ. друк., 2011. 262 с.
15. Теорія держави і права : посіб. для підготов. до держ. іспитів / Д. В. Лук'янов та ін. ; за заг. ред. О. В. Петришина. Х. : Право, 2013. 202 с.
16. Шестопалова Л. Теорія права та держави : посібник / Л. Шестопалова. К. : Паливода А. В. вид., 2012. 255 с.

2. ПРОГРАМА З КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА

Мета і завдання курсу

Програма з конституційного права спрямована на здобуття ґрунтовних знань чинного конституційного законодавства України, використання їх при аналізі політико-правових та соціально-економічних явищ, а також у професійній діяльності; підвищення правової культури.

Основними завданнями курсу є: ознайомити вступників зі змістом основних засад конституційного права України, розкриття тенденцій розвитку сучасного конституційного права з акцентуванням уваги на його основних джерелах; виробити навички застосування конституційних норм на практиці при розв'язанні практичних завдань.

У результаті вивчення курсу вступники повинні:

Знати:

- поняття, предмет, метод правового регулювання та систему конституційного права України;
- ознаки Конституції як Основного закону, юридичні властивості конституції, її функції та способи реалізації;
- загальні засади конституційного ладу України;
- загальні засади конституційно-правового статусу людини й громадянина, біженців та іноземців в Україні;
- форми народного волевиявлення: вибори й референдум;
- конституційно-правові основи організації та здійснення державної влади в Україні;
- конституційно-правові засади адміністративно-територіального устрою та конституційні основи місцевого самоврядування в Україні.

Вміти:

- вільно орієнтуватися в системі чинного конституційного законодавства України;
- розуміти причинно-наслідкові зв'язки між різноманітними правовими явищами;
- порівнювати, пояснювати, аналізувати, систематизувати та критично осмислювати окремі правові явища, юридичні факти;
- використовувати теоретичні знання на практиці при розв'язанні практичних завдань тощо.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

Тема 1. Конституційне право як галузь права, наука і навчальна дисципліна

Поняття та предмет Конституційного права України. Групи суспільних відносин, які складають предмет Конституційного права. Місце та роль конституційного права в системі національного права України. Співвідношення конституційного права з іншими галузями права України.

Особливості методу конституційно-правового регулювання. Імперативний, установчий, універсальний та централізований характер методу конституційного регулювання.

Поняття і предмет науки конституційного права України. Система науки конституційного права. Функції та методологія науки конституційного права. Актуальні питання науки конституційного права України на сучасному етапі.

Конституційне право України як навчальна дисципліна. Система конституційного права України як навчальної дисципліни.

Тема 2: Система конституційного права України

Поняття та складові елементи системи конституційного права України. Принципи конституційного права: загальні й спеціальні.

Інститути конституційного права: поняття, особливості, види (надінститути й підінститути, галузеві та міжгалузеві).

Конституційно-правові норми: поняття, ознаки, структура, особливості, класифікація.

Тема 3: Джерела конституційного права України

Поняття й зміст джерел конституційного права. Пам'ятки права України.

Ознаки джерел конституційного права: загальні та спеціальні. Класифікація джерел конституційного права за характером волевиявлення, змістом, формою, територією дії, часом дії, чинністю тощо.

Конституція України – основне джерело конституційного права. Акти всеукраїнського референдуму. Закони: конституційні і звичайні. Акти Конституційного Суду України. Акти Президента України. Постанови Кабінету Міністрів. Декларації, акти і конституційні договори. Акти Центральної виборчої комісії. Акти реагування Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та інші.

Юридична природа джерел конституційного права.

Тема 4: Конституція як Основний Закон держави

Поняття й основні властивості Конституції України. Конституціоналізм як загальна теорія Конституції. Основні етапи становлення Конституції України. Конституційний процес.

Класифікація конституцій. Форма і структура Конституції України. Функції конституції. Реалізація та правова охорона Конституції України. Підготовка, прийняття й зміна Конституції України.

Тема 5: Конституційно-правові відносини та конституційно-правова відповідальність

Конституційно-правові відносини: поняття, ознаки, особливості, суб'єкти та об'єкти. Юридичні факти в конституційному праві.

Конституційно-правова відповідальність: поняття, ознаки, підстави, особливості, суб'єкти, об'єкти, види та санкції. Ретроспективна (негативна) та перспективна (позитивна) конституційно-правова відповідальність.

Тема 6: Основи конституційного ладу України

Загальні засади – форма вираження основ конституційного ладу України. Поняття, сутність і ознаки конституційного ладу України. Основні принципи конституційного ладу України.

Гарантії конституційного ладу України.

Поняття державного ладу України. Ознаки Української держави. Механізм та основні функції Української держави. Поняття і сутність суспільного ладу. Основні принципи та система суспільного ладу України.

Поняття громадянського суспільства. Конституційно-правові передумови становлення в Україні громадянського суспільства. Конституційні засади громадянського суспільства. Правовий статус громадських об'єднань, принципи їхньої організації та функціонування. Компетенція громадських об'єднань. Правові основи контролю держави за організацією й діяльністю громадських формувань.

Конституційно-правовий статус політичних партій, умови їх створення і припинення діяльності.

Тема 7: Конституційно-правовий статус людини і громадянина в Україні.

Правовий статус людини і громадянина як інститут конституційного права. Поняття, структура, види та принципи конституційно-правового статусу людини і громадянина.

Поняття громадянства і належність до громадянства України. Політико-правові принципи громадянства України. Підстави набуття та припинення громадянства України. Умови набуття громадянства України.

Органи, які вирішують питання, пов'язані з громадянством України та їхні компетенції. Документи, що підтверджують громадянство України.

Правовий статус іноземців в Україні. Поняття «іноземець». Види політичних режимів іноземців. Права й обов'язки іноземців. Порядок в'їзду іноземців на територію України і виїзду за її межі. Відповідальність іноземців.

Поняття та правовий статус осіб без громадянства в Україні.

Поняття й правовий статус біженців, осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, закордонних українців та іммігрантів в Україні.

Тема 8: Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні

Тенденції конституційно-правового регулювання основних прав, свобод і обов'язків людини й громадянина. Покоління прав людини. Індивідуальні й колективні права.

Поняття і види основних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні

Система прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні. Громадянські (фізичні, особисті), політичні, економічні, соціальні (соціально-економічні), культурні (духовні) права і свободи людини й громадянина України.

Конституційні обов'язки людини й громадянина України. Система гарантій прав, свобод та обов'язків.

Співвідношення міжнародно-правового та внутрішньодержавного регулювання прав і свобод людини та забезпечення міжнародних стандартів прав і свобод людини в Україні.

Обмеження прав людини та гарантії прав громадян України в умовах надзвичайного стану. Права, які не можуть бути обмеженими за будь-яких умов.

Тема 9: Форми безпосередньої демократії

Поняття, зміст та форми народного волевиявлення. Поняття прямого (безпосереднього) народовладдя. Основні форми безпосередньої демократії: види та загальна характеристика.

Поняття виборів. Становлення інституту виборів. Виборчі цензи. Активне та пасивне виборче право.

Виборчий кодекс України. Основні принципи виборчого права в Україні. Види виборчих систем. Виборча система України.

Виборчий процес та його стадії.

Правова регламентація порядку організації та проведення виборів народних депутатів в Україні. Правова регламентація порядку організації та проведення виборів Президента України.

Відповідальність за порушення виборчого законодавства в Україні.

Поняття і види референдумів. Всеукраїнський та місцеві референдуми. Правова регламентація порядку організації та проведення референдумів в Україні.

Інші форми безпосередньої демократії: народні обговорення, громадські слухання, народні ініціативи, збори, мітинги, походи, демонстрації тощо.

Тема 10: Теоретичні основи організації та здійснення державної влади

Державна влада як інститут конституційного права. Теорія і практика співвідношення в Конституції України принципів народного суверенітету і розподілу державної влади.

Конституційні загальні засади закріплення, організації та здійснення державної влади в Україні. Поняття, система і види органів державної влади. Концепція розподілу державної влади.

Тема 11: Конституційно-правовий статус законодавчої влади в Україні

Загальна теорія і стан парламентаризму. Парламент – Верховна Рада України – єдиний орган законодавчої влади в Україні. Конституційний склад і структура Верховної Ради України. Функції і повноваження Верховної Ради України. Установча, законодавча, контрольна функції.

Основні форми діяльності Верховної Ради України. Сесія Верховної Ради України – основна організаційно-правова форма її діяльності.

Законодавчий процес. Законодавча ініціатива. Суб'єкти права законодавчої ініціативи. Попередній розгляд законопроектів у Верховній Раді України. Порядок прийняття законів та інших актів Верховної Ради України. Вето Президента України. Опублікування і вступ в силу актів Верховної Ради України. Закон України «Про Регламент Верховної Ради України».

Поняття конституційно-правового статусу народного депутата України.

Форми діяльності, права та обов'язки народного депутата України. Депутатський запит, депутатське звернення. Основні гарантії депутатської діяльності. Відповідальність депутатів.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини в механізмі забезпечення прав особи. Правовий статус, функції та повноваження Уповноваженого з прав людини. Гарантії діяльності Уповноваженого з прав людини.

Тема 12: Конституційно-правовий статус Президента України.

Загальна характеристика інституту президента як Глави держави. Обумовленість статусу глави держави формою правління.

Особливості статусу Президента України. Становлення інституту Президента в Україні.

Порядок обрання Президента України. Призначення і проведення виборів Президента України. Чергові, позачергові та повторні вибори Президента України. Реєстрація кандидатів у Президенти України. Встановлення результатів виборів. Вступ на посаду Президента України.

Підстави дострокового припинення повноважень Президента України. Усунення його з поста в порядку імпідменту.

Функції та повноваження Президента України щодо представництва держави всередині країни і в міжнародних відносинах; призначення й оголошення виборів і референдумів; формування й функціонування органів державної влади; законодавчої влади; вирішення кадрових питань тощо.

Акти (укази і розпорядження) Президента України. Нормативні Укази Президента України та їхня юридична сила. Порядок вступу в силу указів і розпоряджень Президента України.

Офіс Президента України: організаційна структура, функції, повноваження.

Тема 13: Конституційно-правовий статус органів виконавчої влади в Україні

Поняття виконавчої влади і система її органів.

Кабінет Міністрів України – вищий орган у системі органів виконавчої влади, його склад, функції та повноваження. Закон

України «Про Кабінет Міністрів України». Процес призначення та повноваження Прем'єр-міністра України. Порядок формування і склад Кабінету Міністрів України.

Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади. Центральні органи виконавчої влади із спеціальним статусом.

Місцеві органи державної виконавчої влади України. Місцева державна адміністрація: склад, порядок формування, повноваження, акти. Голови місцевих державних адміністрацій: правовий статус, порядок призначення та припинення повноважень. Закон України «Про місцеві державні адміністрації».

Тема 14: Судова влада та прокуратура в Україні.

Конституційно-правовий статус і соціальне призначення органів судової влади. Судова система України. Принципи її побудови та функціонування.

Конституційно-правові засади утворення й функціонування судів загальної юрисдикції. Окружні суди (суди I інстанції). Апеляційні суди. Вищі спеціалізовані суди.

Верховний Суд України: порядок формування, структура, компетенції та організація діяльності. Голова Верховного Суду України. Пленум Верховного Суду України. Закон України «Про судоустрій та статус суддів».

Функції та повноваження судів загальної юрисдикції. Правовий статус суддів.

Правовий статус Вищої ради правосуддя та її повноваження. Адвокатура в Україні.

Поняття правового статусу прокуратури України. Закон України «Про прокуратуру». Система і структура органів прокуратури. Принципи організації та порядок діяльності органів прокуратури. Генеральна прокуратура України.

Функції і повноваження прокуратури. Акти органів прокуратури.

Тема 15: Конституційний Суд України.

Конституційний Суд України – орган конституційної юрисдикції в Україні. Закон України «Про Конституційний Суд України».

Порядок формування і склад Конституційного Суду України. Вимоги до кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України. Статус судді Конституційного Суду України. Гарантії його незалежності й недоторканності.

Функції та повноваження Конституційного Суду України.

Порядок діяльності Конституційного Суду і процедури розгляду ним справ. Форми звернення до Конституційного Суду України. Поняття та суб'єкти конституційного подання. Конституційне звернення. Порядок звернення до Конституційного Суду України.

Конституційна скарга: поняття, суб'єкти, вимоги, терміни.

Порядок розгляду справ Конституційним Судом. Акти Конституційного Суду та їх юридичне значення.

Тема 16: Територіальний устрій України

Поняття, принципи та форми територіального устрою. Поняття та форма територіального устрою України. Ознаки України як унітарної держави.

Поняття, система та принципи адміністративно-територіального устрою України. Особливості статусу міст Києва та Севастополя.

Конституційно-правовий статус Автономної Республіки Крим (далі АРК) у складі України. Законодавство, яке регулює правовий статус АРК. Конституція АРК. Розподіл владних повноважень між Україною та АРК.

Порядок формування, функції та повноваження Верховної Ради АРК. Порядок формування, статус та компетенції Ради Міністрів АРК.

Забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України.

Тема 17: Конституційно-правовий статус місцевого самоврядування в Україні

Поняття місцевого самоврядування. Міжнародно-правове регулювання питань місцевого самоврядування. Європейська Хартія місцевого самоврядування. Конституція України про місцеве самоврядування. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Територіальна основа, принципи і система місцевого самоврядування в Україні. Територіальна громада як єдине джерело і безпосередній носій місцевого самоврядування.

Представницькі органи місцевого самоврядування й порядок їх формування. Компетенція місцевих рад і організація їхньої роботи. Акти місцевих рад. Голова місцевої ради: порядок обрання, повноваження, акти. Виконкоми місцевих рад, їхній склад, повноваження і порядок формування.

Організаційно-правова та матеріально-фінансова основи місцевого самоврядування. Правові основи взаємовідносин органів місцевого самоврядування з державними органами. Підлеглість органів місцевого самоврядування з питань здійснення делегованих повноважень.

Гарантії місцевого самоврядування. Відповідальність органів, службових та посадових осіб місцевого самоврядування.

Підстави і порядок дострокового припинення повноважень органів місцевого самоврядування.

Рекомендована література:

1. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р.
2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 р.
3. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 р.
4. Акт проголошення незалежності України від 24.08.1991 р.
5. Конституція України від 28.06.1996 р.
6. Вибірчий кодекс України від 19.12.2019 р.
7. Закон України «Про Комітети Верховної Ради України» від 04.04.1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116/95-%E2%F0#Text>
8. Закон України «Про Регламент Верховної Ради України» від 10.02.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text>
9. Закон України «Про громадянство України» від 18.01.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14#Text>
10. Закон України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>
11. Закон України «Про політичні партії в Україні» від 05.04.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365->

14#Text

12. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

13. Закон України «Про статус депутатів місцевих рад» від 11.07.2002 р. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text)

15#Text

14. Закон України «Про столицю України – місто Київ» від 15.01.1999 р. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401-](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401-14#Text)

14#Text

15. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» від 09.04.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>

16. Закон України «Про судоустрій та статус суддів» від 02.06.2016 р. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text)

17. Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 08.07.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text>

18. Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 25.03.1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>

19. Закон України «Про Державний реєстр виборців» від 22.02.2007 р. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-16#Text)

20. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>

21. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04. 2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>

22. Закон України «Про Кабінет Міністрів України» від 07.10.2010 р. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text)

23. Закон України «Про Конституційний Суд України» від 13.07.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text>

24. Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n355>

25. Закон України «Про особливу процедуру усунення Президента України з поста (імпічмент)» від 10.09.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/39-20#Text>

26. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.0.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

27. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16.03.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text>

28. Закон України «Про Центральну виборчу комісію» від 30.06.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-15#Text>

29. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 22.09.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>

30. Закон України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>

31. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23.04.1991. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12#Text>

32. Коментар до Конституції України : науково-практичний коментар / В.Б. Аверянов, О.В. Батанов, Ю.В. Баулын та ін.; Ред. Кол. В.Я. Тацій, Ю.П. Битяк, Ю.М. Грошевой та ін. Харків: Видавництво «Право». К. : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 808 с.

33. Конституційний Суд України. Рішення. Висновки 1997–2001 / Відповід. редактор канд. юрид. наук П.Б. Євграфов. К. : Юрінком Інтер, 2001. 512 с.

34. Конституційний Суд України. Рішення. Висновки 2001–2002 / Відповід. редактор канд. юрид. наук П.Б. Євграфов. К.: Юрінком Інтер, 2002. 384 с.

35. Конституція України в актах Конституційного Суду України (аналітичний огляд та коментар) / А. Стрижак. К.: Ін Юре, 2010. 629 с.

36. Конституційне право України : підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. академіка АПрН України, доктора юридичних наук, професора Ю.М. Тодики, доктора юридичних і політичних наук, професора В.С. Журавського. К. : Видавничий Дім „Ін Юре”, 2002. 544 с.

37. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. Конституційне право України. Академічний курс : підруч.: У 2т. Т.1 / За ред. В.Ф. Погорілка. К. : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2006. 544 с.

38. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. Конституційне право України : підручник / За заг. Ред. В.Ф. Погорілка. К. : Наукова думка; Прецедент, 2006. 344 с.

39. Кравченко В.В. Конституційне право України : навчальний посібник. К. : Атіка, 2002. 479 с.

40. Фрицький О.Ф. Конституційне право України : підручник. К.: Юрінком Інтер, 2002. 536 с.

41. Конституційне право України : підручник / за заг. ред. В. І. Чушенка; М-во освіти і науки України, Львів. нац. ун- т ім. І. Франка. Вид. 2-е, допов. і переробл. К. : Ін Юре, 2009. 547 с.

42. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України : підручник / за заг. ред. В. Л. Федоренка. 4-е вид., перероб. і доопр.; передмова проф. В. М. Шаповала. К. : 2012. 727 с.

43. Конституційне право України: Підручник / за заг. ред. В. Л. Федоренка. 4-е вид., перероб. і доопр.; передмова проф. В. М. Шаповала. К. : 2012. 727 с.

44. Права людини: інтерпретаційна діяльність Конституційного Суду України / А.С. Головін. К. : Логос, 2012. 369 с.

45. Актуальні проблеми конституційного права України : підручник /за заг. ред. проф. Олійника А.Ю. К. : «Центр учбової літератури», 2013. 554 с.

3. ПРОГРАМА З АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА І ПРОЦЕСУ

Мета і завдання курсу

Програма з адміністративного права і процесу на меті формуванню фахівців з права згідно з новими вимогами щодо підготовки спеціалістів, які здатні вирішувати казуси, знаходити методи ефективного застосування норм права та здійснювати заходи, щодо удосконалення процедури управління у органах державної влади та місцевого самоврядування, втілювати у життя адміністративну реформу.

Основними завданнями курсу є: вивчити загальні положення, що регулюють діяльність органів виконавчої влади в Україні; сформувати систему знань з правових питань діяльності органів виконавчої влади в Україні, заснованих на науково-теоретичних положеннях і чинному законодавстві; розвинути вміння всебічно оцінювати соціально-політичні процеси у сфері виконавчої влади в Україні і давати їм відповідну правову характеристику; уміти використовувати зміст діючих законів і підзаконних актів в практичній діяльності.

У результаті вивчення курсу вступники повинні:

Знати:

- теорію управління в соціальних системах;
- зміст державного управління та механізм регулювання суспільних відносин;
- адміністративно-процесуальні відносини у публічній сфері;
- правові та організаційні засади фінансових відносин;
- основи теорії інформації, інформаційні системи та особливості їх правового регулювання;
- теоретичні та методичні дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців з теорії права, філософії права та інших юридичних і політичних наук.

Уміти:

- орієнтуватися у правових системах світу та правовій системі України;
- науково обгрунтовано тлумачити норми права;
- здійснювати порівняльний аналіз норм права як вітчизняних, так і зарубіжних;
- аналізувати тенденції юридичної практики та оцінювати її з точки зору відповідності закону;
- володіти методологією дослідження;
- робити аналіз судової та адміністративної практики.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

Тема 1. Адміністративне право як галузь права і як наука, його суспільне призначення

Публічне і приватне право. Місце адміністративного права в галузевій класифікації правової системи. Соціальне призначення адміністративного права. Особливості й мета впливу адміністративно-правових норм на суспільні відносини. Предмет адміністративного права. Публічний та приватний аспекти адміністративного права. Метод адміністративно-правового регулювання суспільних відносин (зміст, значення, практичне застосування). Співвідношення адміністративного права з іншими галузями права. Система адміністративного права. Співвідношення адміністративного права та державного управління. Роль і значення адміністративного права в державному будівництві. Адміністративне право як юридична наука і навчальна дисципліна. Перспективи розвитку за Концепцією реформи адміністративного права.

Тема 2. Механізм адміністративно-правового регулювання суспільних відносин

Поняття адміністративно-правової норми. Державні гарантії дії адміністративно-правових норм. Відмінності адміністративно-правових норм від норм інших галузей права. Структура адміністративно-правової норми. Гіпотеза та її види. Диспозиція та її особливості. Санкція. Класифікація адміністративно-правових норм за спрямованістю змісту, за суб'єктами, за формою припису, за галузевою належністю, за межею дії, за юридичною силою.

Реалізація норм адміністративного права. Види реалізації (виконання, використання, додержання, застосування). Вимоги до застосування норм адміністративного права (законність, обгрунтованість, доцільність).

Джерела адміністративного права – зовнішні форми вираження адміністративно-правових норм. Конституція України – основне джерело адміністративного права.

Тема 3. Суб'єкти адміністративного права, їх правовий статус

Соціальні та юридичні ознаки суб'єкта адміністративного права. Суб'єкт адміністративного права і суб'єкт адміністративних правовідносин. Складові адміністративної правосуб'єктності. Адміністративна правоздатність. Адміністративна дієздатність. Адміністративна деліктоздатність. Проблема деліктоздатності юридичних осіб. Система суб'єктів адміністративного права. Проблеми класифікації суб'єктів адміністративного права. Перспективи розвитку правового статусу суб'єктів адміністративного права за Концепцією реформи адміністративного права.

Тема 4. Функції, форми та методи управління. Адміністративно-правові режими

Поняття форм державного управління. Взаємозв'язок форм і методів державного управління. Вимоги до використання форм державного управління. Правові та організаційні форми державного управління. Установлення норм права (видання нормативних актів управління, адміністративна правотворчість). Застосування норм права (видання ненормативних актів управління, видання індивідуальних актів управління, видання актів застосування норм права, адміністративна розпорядливість). Укладення адміністративних договорів. Здійснення інших юридично значущих дій. Здійснення організаційних дій. Виконання матеріально-технічних операцій.

Поняття методів державного управління. Функції методів державного управління. Загальні особливості методів державного управління. Відокремлення методів державного управління від методу правового регулювання. Класифікація методів державного управління залежно від конкретного засобу, який використовується для розв'язання управлінських завдань. Адміністративні (позаекономічні, безпосереднього управлінського впливу) та економічні (опосередкованого управлінського впливу) методи. Класифікація методів державного управління залежно від потреб управлінського процесу. Методи переконання, заохочення, примусу. Співвідношення переконання, заохочення і примусу в державному управлінні.

Тема 5. Інститут відповідальності у сфері адміністративно-правового регулювання

Поняття і підстави адміністративної відповідальності. Відокремлення адміністративної відповідальності від інших видів юридичної відповідальності. Принципи адміністративної відповідальності. Вік, після досягнення якого настає адміністративна відповідальність. Відповідальність неповнолітніх. Відповідальність посадових осіб. Відповідальність військовослужбовців та інших осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів. Відповідальність іноземних громадян та осіб без громадянства. Обставини, що виключають адміністративну відповідальність (крайня необхідність, необхідна оборона, неосудність). Можливість звільнення від адміністративної відповідальності при малозначності правопорушення.

Тема 6. Законність, контроль і нагляд в управлінні

Поняття законності і контролю в державному управлінні. Конституційні основи забезпечення законності в державному управлінні. Принципи забезпечення законності в державному управлінні. Законність і доцільність у державному управлінні. Гарантії забезпечення законності в державному управлінні. Державно-правовий механізм забезпечення законності в державному управлінні.

Контроль і нагляд як засіб забезпечення законності в державному управлінні. Конституційні засади контрольно-наглядової діяльності. Види контролю. Парламентський контроль. Президентський контроль. Урядовий контроль. Судовий контроль. Контроль з боку центральних органів виконавчої влади. Контроль з боку місцевих органів виконавчої влади. Контрольно-наглядові повноваження державних інспекцій. Контроль з боку органів місцевого самоврядування. Громадський контроль. Нагляд прокуратури як засіб забезпечення законності. Адміністративний нагляд міліції, загальний та спеціальний нагляд міліції як заходи забезпечення законності

Тема 7. Організаційно-правові засади управління економікою, соціально-культурною та адміністративно-політичною сферами

Економіка як об'єкт адміністративно-правового регулювання. Сфера економіки. поняття і види галузей економіки. Державний та недержавний сектори економіки.

Поняття та структура соціально-культурної сфери. Державний та недержавний сектори.

Освіта, поняття та основні принципи освіти. Доступність освіти для кожного громадянина; обов'язковість повної загальної середньої освіти; рівність умов освіти; гуманізм і демократизм; науковий та світський характер освіти; поєднання державного управління і громадського самоврядування в освіті.

Поняття сфери охорони здоров'я. Державні гарантії реалізації прав громадян на охорону здоров'я. Принципи охорони здоров'я населення. Державна політика у сфері охорони здоров'я.

Правове регулювання охорони здоров'я населення. Законодавче та нормативне забезпечення діяльності судово-медичних та судово-психіатричних служб.

Поняття та структура сфери культури. Управління кінематографією; мистецтвом; телерадіомовленням; друкованими засобами масової інформації; видавничою, поліграфічною справами та книжковою торгівлею; взаємодія з релігійними організаціями. Державний та недержавний сектори у сфері культури.

Система органів управління культурою. Правове регулювання управління в сфері культури. Законодавче та нормативне забезпечення діяльності у сфері культури.

Конституційне визначення державної політики у справах сім'ї та молоді. Розвиток сім'ї та молодіжна політика в Україні як пріоритетний напрямок діяльності держави.

Правове забезпечення діяльності державних органів в реалізації молодіжної політики і розвитку сім'ї.

Соціальне забезпечення та захист громадян України – один із важливіших напрямів діяльності держави. Сфера управління соціальним захистом населення. Види соціального захисту населення. Пенсійне забезпечення. Види пенсій. Пенсійне соціальне страхування, праця та працевлаштування, охорона праці, соціальні виплати та допомога у разі повної, часткової або тимчасової непрацездатності, втрати годувальника, безробіття та інших обставин.

Поняття і сфера управління обороною. Структура управління обороною.

Особливості управління обороною. Структура Міністерства оборони України. Система органів воєнної адміністрації. Повноваження органів воєнної адміністрації.

Правове забезпечення управління обороною. Закони, інші нормативні акти. Статути як кодифіковані акти військового законодавства.

Поняття і види національної безпеки. Сфера управління національною безпекою. Основні засади забезпечення національної безпеки. Охорона державного кордону. Державна охорона.

Поняття та сфера управління внутрішніми справами. Захист прав і свобод громадян; запобігання злочинам, їх припинення, розкриття, розслідування та розшук злочинців; охорона особо важливих об'єктів; забезпечення безпеки дорожнього руху; реєстраційна та міграційна робота; охорона громадського порядку як складові сфери управління внутрішніми справами. Управління виконанням покарань.

Поняття і сфера управління закордонними справами. Зміст та основні принципи управління закордонними справами. Особливості управління закордонними справами. Специфічні методи та засоби управління. Головні завдання управління закордонними справами.

Поняття і сфера управління юстицією. Управління нотаріальною справою, записами актів громадського стану, виконання судових рішень. Забезпечення єдиного реєстру нормативних актів. Надання юридичної допомоги громадянам, правова освіта, реєстраційна діяльність.

Тема 8. Адміністративний процес як складова правової системи України

Загальне поняття юридичних процесів, їх види і характеристика. Соціальне призначення адміністративного процесуального права, його публічний інтерес соціальної спільності. Предмет адміністративного процесуального права, публічний та приватний його аспекти. Метод адміністративного процесуального права, його адміністративно-процесуальна форма.

Поняття адміністративного процесу та його особливості. Методологічні засади обґрунтування адміністративного процесу як цілісного юридичного явища. Форми адміністративного процесу. Ознаки адміністративного процесу: наявність однієї із сторін суб'єкта владних повноважень; неслужбова сфера процесуальної діяльності; наявність адміністративної справи; чітка регламентація повноважень органів влади; строковість вирішення справи. Співвідношення адміністративного процесу та управлінської діяльності.

Структура адміністративного процесу, її поняття та елементи. Адміністративні провадження, стадії, етапи та дії (процедури) як елементи адміністративного процесу.

Адміністративні провадження та їх види. Поняття адміністративного провадження. Ознаки адміністративного провадження. Провадження у сфері управління, провадження з адміністративного судочинства та адміністративно-деліктні провадження як зміст адміністративного процесу.

Стадії адміністративних проваджень, їх характеристика. Адміністративні процедури (процесуальні дії), їх поняття, ознаки та види.

Адміністративна юрисдикція та адміністративна юстиція, їх поняття та співвідношення. Характеристика та ознаки адміністративної юрисдикції та адміністративної юстиції, їх спільні, загальні риси та особливості.

Тема 9. Адміністративні процесуальні правовідносини

Поняття та основні риси адміністративних процесуальних правовідносин. Специфічні ознаки процесуальних відносин.

Структура адміністративних процесуальних відносин. Правова норма як юридична основа адміністративних процесуальних правовідносин.

Суб'єкти, об'єкти та юридичні факти як елементи структури адміністративних процесуальних відносин.

Зміст адміністративних процесуальних відносин. Види адміністративних процесуальних відносин, їх наукове обґрунтування та дискусійне обговорення.

Тема 10. Суб'єкти і учасники адміністративного процесуального права

Поняття та ознаки суб'єктів адміністративного процесуального права. Види суб'єктів адміністративного процесуального права. Особи, які регулюють і вирішують адміністративні справи. Особи, які обстоюють в адміністративному процесі особисті права та законні інтереси. Особи, які представляють та захищають інтереси інших осіб.

Особи, які сприяють адміністративним провадженням та здійсненню адміністративного судочинства.

Характеристика повноважень суб'єктів адміністративного процесуального права.

Тема 11. Заходи процесуального примусу в адміністративному процесі

Поняття заходів адміністративного примусу. Підстави застосування заходів адміністративного примусу: протиправне перешкоджання особами здійсненню адміністративного провадження, порушення встановлених у суді правил; невиконання вимог щодо припинення протиправних дій осіб та фіксування вчиненого правопорушення.

Види заходів примусу: попередження; видалення із зали судового засідання; тимчасове вилучення доказів для дослідження судом, органом владних повноважень (посадовою особою); привід.

Нормативно-правове та процесуальне закріплення застосування заходів примусу. Особи, уповноважені застосовувати заходи процесуального примусу.

Тема 12. Провадження у сфері управління

Поняття провадження в сфері управління. Мета та завдання проваджень в сфері управління: реалізація або сприяння в реалізації суб'єктивного права; придбання, передбаченого законодавством, суб'єктивного права; виконання або сприяння виконанню обов'язків; застосування заходів адміністративного примусу; оскарження дій чи бездіяльності органів владних повноважень.

Учасники адміністративних проваджень в сфері управління, їх повноваження, права і обов'язки. Приводи і підстави для провадження в сфері управління.

Стадії провадження в сфері управління. Види проваджень в сфері управління. Адміністративні провадження за заявою суб'єкта звернення (реєстраційні і дозвільні провадження, їх підвиди).

Адміністративні провадження за ініціативою органу владних повноважень (контрольно-наглядові провадження, провадження по застосуванню заходів адміністративного примусу, крім накладення адміністративних стягнень та їх підвиди). Адміністративні провадження за скаргою суб'єкта звернення.

Законодавче та нормативне регулювання проваджень в сфері управління. Права і обов'язки учасників проваджень.

Тема 13. Нормотворче провадження

Поняття нормотворчого провадження як виду провадження у сфері управління.

Види нормотворчих проваджень за сферами організуючого впливу розроблюваних нормативних актів: провадження з прийняття постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України; провадження з видання наказів, інструкцій та інших актів міністерств, комітетів та інших центральних органів спеціальної компетенції; провадження з видання рішень місцевих державних адміністрацій, з видання локальних актів керівниками державних підприємств, установ, організацій; провадження з видання нормативних актів органами місцевого самоуправління.

Структура нормотворчого провадження: підготовка нормативного акта, прийняття нормативного акта, реєстрація нормативного акта, вступ нормативного акта в дію, оскарження та опротестування.

Зміст окремих стадій нормотворчого провадження.

Тема 14. Реєстраційно-дозвільне провадження

Поняття дозвільної системи. Дозвільні документи: спеціальний дозвіл, ліцензія, сертифікат. Поняття та сутність дозвільного провадження. Класифікація дозвільних проваджень за цілями, за суб'єктами і за предметом. Стадії дозвільних проваджень: порушення дозвільного провадження; безпосереднє вивчення компетентним органом поданих документів або обстеження приміщень, речей щодо відповідності їх вимогам дозвільної системи; прийняття рішення; оскарження та опротестування прийнятих рішень; виконання прийнятого рішення (видача дозволу).

Поняття державної реєстрації. Групи об'єктів державної реєстрації. Поняття реєстраційного провадження. Стадії реєстраційного провадження: порушення і розгляд справи; прийняття рішення щодо реєстрації або відмова у реєстрації; оскарження та опротестування прийнятого рішення; виконання прийнятого рішення. Специфіка проведення реєстраційного провадження для юридичних осіб, для транспортних засобів.

Тема 15. Дисциплінарне, атестаційне та контрольне провадження

Поняття дисциплінарної відповідальності, її специфіка. Види дисциплінарних стягнень.

Поняття та стадії дисциплінарного провадження у справах про адміністративні делікти, вчинені особами, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів або спеціальних положень про дисципліну.

Поняття та структура дисциплінарного провадження у справах про порушення правил попереднього ув'язнення, умов і порядку відбуття кримінального покарання.

Поняття та стадії дисциплінарного провадження у справах про порушення правил внутрішнього розпорядку приймальників-розподільників для неповнолітніх та осіб, затриманих за бродяжництво.

Поняття атестаційної системи та об'єкти атестації. Поняття атестаційного провадження та його стадії: підготовка справи про атестацію; розгляд атестаційної справи та прийняття рішення з атестації; оскарження та опротестування прийнятого рішення; виконання прийнятого рішення. Специфіка атестації фізичних осіб, навчальних закладів, робочих місць за умовами праці.

Поняття контролю та нагляду в адміністративному процесі. Контролюючі суб'єкти та їх повноваження. Поняття контрольного провадження, його особливості. Стадії контрольних проваджень: інформаційна, аналітична, стадія коригування.

Тема 16. Провадження за зверненнями громадян

Поняття та правові основи провадження за зверненнями громадян. Законодавче і нормативне врегулювання звернень громадян.

Види звернень громадян, їх характеристика та особливості проваджень. Пропозиція, заява, скарга як види звернень громадян, їх визначення, характеристика та відмінності. Вимоги до звернень громадян.

Право громадян на звернення, обов'язок громадян виконувати певні вимоги, обов'язок нести відповідальність за порушення вимог щодо звернення. Учасники провадження за зверненнями громадян.

Стадії та структура провадження за зверненнями громадян: подання звернення та прийняття його до розгляду. Розгляд справи. Ухвалення рішення.

Перегляд рішення. Виконання рішення.

Тема 17. Адміністративне судочинство в Україні

Поняття підвідомчості справ адміністративному суду, їх загальні ознаки та відмінності. Підстави розмежування підвідомчості справ між судами та іншими юрисдикційними органами. Спори підвідомчі адміністративному суду. Непоширеність адміністративним судам юрисдикції інших органів (судів).

Поняття підсудності адміністративних справ. Відмінність підсудності від підвідомчості. Юридичні ознаки та властивості визначення підсудності.

Звернення до адміністративного суду та відкриття провадження в адміністративній справі. Форма звернення до адміністративного суду – адміністративний позов.

Підготовче провадження. Завдання та зміст підготовки адміністративних справ до судового розгляду.

Судовий розгляд справи. Підготовка та відкриття судового засідання. Судовий розгляд справи як інститут адміністративного процесуального права України і як стадія адміністративного процесу, спільні ознаки та відмінності, їх співвідношення. Письмове провадження поняття та його підстави. Відкриття судового засідання.

Судові рішення, їх зміст та порядок ухвалення. Вимоги до судового рішення: законність, обґрунтованість, повнота обґрунтування, всебічність обґрунтування, доказовість обґрунтування. Постанови і ухвали, їх зміст та структура.

Особливості провадження в окремих категоріях справ.

Перегляд судових рішень в апеляційному порядку.

Перегляд судових рішень в касаційному порядку.

Перегляд судових рішень за винятковими обставинами.

Перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами.

Тема 18. Провадження в справах про адміністративні правопорушення

Поняття порушення справи про адміністративне правопорушення. Підстави порушення справи – подія адміністративного проступку та його юридичний склад. Протокол про адміністративне правопорушення, його зміст. Особи, які мають складати протокол про адміністративні правопорушення, їх повноваження. Відкриття справи про адміністративне правопорушення.

Розгляд справи про адміністративне правопорушення. Місце і строки розгляду. Підготовка до розгляду і порядок розгляду. Обставини, що підлягають з'ясуванню при розгляді справи про адміністративне правопорушення. Протокол засідання колегіального органу по справі про адміністративне правопорушення.

Винесення постанови по справі про адміністративні правопорушення. Види постанов по справі. Форма і зміст постанови, її структура. Порядок оголошення постанови та вручення її копії учасникам провадження та заінтересованим особам.

Перегляд постанови по справі про адміністративне правопорушення. Оскарження і опротестування.

Виконання постанови по справі про адміністративне правопорушення. Звернення виконання та строки звернення виконання.

Рекомендована література:

1. Конституція України // ВВР. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення // ВВР. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122 (з наступними змінами).
3. Кодекс адміністративного судочинства України // ВВР. 2005. № 35-37. Ст. 446 (з наступними змінами).
4. Господарський кодекс України // ВВР. 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/LAWS/show/436-15#TEXT>
5. Митний кодекс України // ВВР. 2012. № 38-39. Ст. 228 (з наступними змінами).
6. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. 2011, № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.
7. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 р. // ВВР. 1999. № 20-21. Ст. 190. (з наступними змінами).
8. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 березня 1997 р. // ВВР. 1997. № 24. Ст. 170. (з наступними змінами).
9. Про об'єднання громадян: Закон України від 16 червня 1992 р. // ВВР. 1992. № 34. Ст. 504. (з наступними змінами).
10. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 21 грудня 2006 р. № 514-V // Голос України. 2007. № 19.
11. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. // ВВР. 2006. № 30. Ст. 260.
12. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України від 6 вересня 2005 р. // Відомості Верховної Ради. 2005. № 48. Ст. 483.
13. Закон України «Про державну службу» від 10 грудня 2015. № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889->

14. Закон України «Про громадянство» в редакції від 18 лютого 2001 р. // ВВР. 2001. №3. Ст. 65.
15. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 4 лютого 1994. №23. Ст. 161.
16. Закон України «Про аудиторську діяльність» від 22 квітня 1993 р. // ВВР. 1993. № 23. Ст. 243.
17. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. // ВВР. 1999. № 40. Ст. 365.
18. Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» від 6 липня 1995 р. // ВВР. 1995. № 28. Ст. 205.
19. Закон України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування» від 26 червня 1997 р. // ВВР. 1997. № 37. Ст. 237.
20. Закон України «Про Національний банк України» від 20 травня 1999 р. // ВВР. 1999. № 29. Ст. 238.
21. Адміністративне право України : підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін.; За ред. Ю. П. Битяка. К. : Юрінком Інтер, 2005. 544 с.
22. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник: У 2 т. Т. 1. Загальна частина / Ред. кол. В. Б. Авер'янов (голова). К. : Юридична думка, 2004. 584 с.
23. Адміністративне право України : підручник / За заг. ред. С.В. Ківалова. Одеса: Юридична література. 2003. 846 с.
24. Кодекс адміністративного судочинства України : науково-практичний коментар; за ред. С. В. Ківалова, О. І. Харитонової / С.В. Ківалов О.І. Харитонova, О.М. Пасенюк, М.Р. Аракелян та ін. Харків: Одиссей, 2005. 552 с.
25. Колпаков В.К., Кузьменко О. В. Адміністративне право України : підручник. К.: Юрінком Інтер. 2003. 544 с.
26. Стеценко С.Г. Адміністративне право України : підручник. К.: Атіка, 2007. 520 с.
27. Кузьменко О. В. Теоретичні засади адміністративного процесу : монографія. К.: Атіка, 2005. 352 с.
28. Основи адміністративного судочинства в Україні : навч. посібник для юридичних факультетів та юридичних клінік) / За заг. ред. Н. В. Александрової, Р. О. Куйбіди. К.: Конус-Ю, 2006. 256 с.
29. Адміністративне процесуальне право : навч. посіб. / за заг. ред. Т. П. Мінки. Х. : Право, 2013. 352 с.
30. Захист в адміністративному процесі : практ. посіб. / упоряд. Ю. І. Руснак. К. : Центр учб. л-ри, 2013. 352 с.
31. Рябченко Я. С. Оскарження нормативно-правових актів в адміністративному судочинстві : монографія / Я. С. Рябченко. Х. : ФІНН, 2011. 136 с.

4. ПРОГРАМА З КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Мета і завдання курсу

Програма з кримінального права має на меті сформувати ґрунтовні знання щодо правових норм, котрі встановлюють, які конкретні суспільно небезпечні діяння є кримінальними правопорушеннями, які види покарань і в яких межах можуть бути застосовані до осіб, що їх вчинили; розвивати здібності правильно тлумачити і застосовувати норми Кримінального права України, кваліфікувати кримінальні правопорушення з урахуванням конкретних обставин справи; вироблення навичок застосування кримінально-правових норм при вирішенні практичних завдань, а також вміння обґрунтовувати свої висновки

Основними завданнями курсу є: систематизоване закріплення знань щодо норм та доктринальних положень кримінального права; набуття вміння тлумачити норми законодавчих актів, що регулюють кримінальне Право; правильно застосовувати норми чинного законодавства, регулюючого питання кримінального права України

У результаті вивчення курсу вступники повинні:

Знати:

- основні поняття з кримінального права;
- розуміти сутність кримінального правопорушення, його складових (кримінального проступку, злочину),
- знати специфіку окремих видів кримінальних правопорушень. використовувати практичні

Вміти:

- досліджувати особливості стадій вчинення кримінальних правопорушення, співучасті, множинності, обставин, що виключають злочинність,
- застосовувати навички при вирішенні конкретних життєвих ситуацій, складанні документів тощо у професійній діяльності.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

Тема 1. Поняття, предмет, метод та система кримінального права. Кримінальна політика

Кримінальне право як галузь права, законодавства, навчальна дисципліна та юридична наука. Кримінальне право як галузь права: поняття, предмет, методи та взаємозв'язок із суміжними галузями права. Принципи кримінального права. Система кримінального права. Загальна та Особлива частини кримінального права, їх особливості та взаємозв'язок. Кримінальне право як галузь законодавства. Наукові засади побудови системи кримінального права. Наука кримінального права як галузь юридичної науки. Предмет, функції і методи науки кримінального права, її взаємозв'язок із загальною теорією права і суміжними правовими науками. Основні напрямки досліджень та завдання кримінально-правової науки на сучасному етапі. Вплив науки кримінального права на законодавчу та правозастосовну діяльність. Кримінальне право як навчальна дисципліна, її предмет, основні методи та форми вивчення. Система курсу Загальної частини кримінального права.

Поняття кримінальної політики української держави та її наукові засади. Основні напрямки кримінальної політики. Мета та методи кримінальної політики. Реалізація кримінальної політики у законодавчій та правозастосовній діяльності. Поняття криміналізації та декриміналізації суспільно небезпечних діянь. Пріоритети та напрямки кримінальної політики на сучасному етапі розвитку та розбудови правової держави.

Тема 2. Закон про кримінальну відповідальність

Поняття закону про кримінальну відповідальність, його ознаки, завдання та значення. Закон про кримінальну відповідальність як джерело кримінального законодавства. Структура Кримінального кодексу України. Загальна та Особлива частини Кримінального кодексу, їх єдність, взаємозв'язок та відмінність.

Кримінально-правові норми. Співвідношення норми і статті закону про кримінальну відповідальність. Види кримінально-правових норм. Структура статей Особливої частини Кримінального кодексу України. Види диспозицій і санкцій статей Особливої частини КК України.

Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі. Правила набрання чинності законом про кримінальну відповідальність. Поняття часу вчинення кримінального правопорушення. Припинення чинності закону про кримінальну відповідальність.

Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність у часі. Особи, на яких поширюється зворотна дія закону про кримінальну відповідальність у часі. Чинність проміжного закону про кримінальну відповідальність у часі.

Принципи чинності закону про кримінальну відповідальність у просторі. Зміст територіального принципу. Поняття території України за чинним законодавством. Поняття місця вчинення кримінального правопорушення. Зміст принципу громадянства. Відповідальність громадян України або осіб без громадянства, що постійно проживають в Україні, які вчинили кримінальні правопорушення за її межами. Правові наслідки засудження цих осіб за межами України. Зміст реального принципу. Випадки кримінальної відповідальності за КК України іноземців або осіб без громадянства, що не проживають постійно в Україні, які вчинили кримінальні правопорушення за її межами. Екстрадиція (видача) злочинців.

Тлумачення закону про кримінальну відповідальність: поняття та значення. Види тлумачення: за суб'єктом, за прийомами та за обсягом.

Юридична природа та кримінально-правове значення роз'яснень Пленуму Верховного Суду України.

Тема 3. Кримінальне правопорушення та його види

Проблеми соціальної природи кримінального правопорушення. Наукові засади криміналізації та декриміналізації суспільно небезпечних діянь.

Поняття злочину як виду кримінального правопорушення за чинним Кримінальним кодексом України та у теорії кримінального права.

Ознаки кримінального правопорушення. Проблеми вдосконалення поняття кримінального правопорушення у кримінальному праві.

Малозначність діяння: поняття, об'єктивні та суб'єктивні підстави.

Місце кримінального правопорушення в системі правопорушень. Відмежування кримінальних правопорушень від інших правопорушень.

Законодавча класифікація кримінальних правопорушень залежно від ступеня тяжкості. Значення класифікації кримінальних правопорушень.

Розділ II.

СКЛАД КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ: ПОНЯТТЯ, ЕЛЕМЕНТИ, ОЗНАКИ ТА ВИДИ

Тема 4. Склад кримінального правопорушення і кваліфікація кримінальних правопорушень

Вчення про склад кримінального правопорушення в теорії кримінального права. Значення (функції) складу кримінального правопорушення. Склад кримінального правопорушення як підстава кримінальної відповідальності.

Елементи складу кримінального правопорушення: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона. Обов'язкові та факультативні ознаки складу кримінального правопорушення.

Проблема класифікації складів кримінальних правопорушень у теорії кримінального права.

Види складів кримінальних правопорушень за ступенем суспільної небезпеки.

Види складів кримінальних правопорушень за способом описування у законі та за особливостями конструкції. Простий склад кримінального правопорушення. Складний склад кримінального правопорушення. Формальний склад кримінального правопорушення. Матеріальний склад кримінального правопорушення. Усічений склад кримінального правопорушення.

Поняття кваліфікації кримінальних правопорушень. Кваліфікація кримінальних правопорушень як стадія застосування кримінального закону. Формула кваліфікації кримінальних правопорушень. Кваліфікація кримінальних правопорушень та формулювання обвинувачення як основні форми закріплення кваліфікації кримінальних правопорушень у процесуальних документах.

Тема 5. Об'єкт і предмет кримінального правопорушення

Поняття та значення об'єкта кримінального правопорушення. Проблеми об'єкта кримінального правопорушення у теорії кримінального права. Механізм заподіяння шкоди об'єктові кримінального правопорушення.

Види об'єктів кримінального правопорушення. Загальний об'єкт кримінального правопорушення. Родовий об'єкт кримінального правопорушення. Безпосередній об'єкт кримінального правопорушення.

Основний, додатковий та факультативний безпосередній об'єкт кримінального правопорушення.

Поняття предмета кримінального правопорушення та його місце у структурі складу кримінального правопорушення. Відмінність предмета кримінального правопорушення від об'єкта кримінального правопорушення та від знарядь і засобів вчинення кримінального правопорушення.

Поняття потерпілого від кримінального правопорушення та його кримінально-правове значення.

Тема 6. Об'єктивна сторона кримінального правопорушення

Поняття об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення у теорії кримінального права. Ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. Кримінально-правове значення об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.

Суспільно небезпечне діяння (дія чи бездіяльність). Поняття та ознаки злочинної дії у кримінальному праві. Співвідношення понять "поведінка", "дія", "вчинок". Усвідомленість та воля як основні ознаки злочинної дії. Проблеми кримінальної відповідальності при рефлекторних реакціях, інстинктивній, імпульсивній поведінці та автоматичних діях особи. Об'єктивні межі злочинної дії. Поняття та ознаки злочинної бездіяльності. Умови кримінальної відповідальності за злочинну бездіяльність.

Поняття непереборної сили, фізичного і психічного примусу та їх значення для вирішення питання про кримінальну відповідальність за суспільно небезпечне діяння (дію чи бездіяльність).

Суспільно небезпечні наслідки як ознака об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення: поняття, види та значення для кваліфікації кримінальних правопорушень.

Теорії причинного зв'язку у кримінально-правовій доктрині. Правила встановлення причинного зв'язку між діянням і суспільно небезпечними наслідками. Об'єктивний характер причинного зв'язку.

Види причинних зв'язків. Особливості причинного зв'язку при злочинній бездіяльності.

Факультативні ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. Спосіб, знаряддя, засоби, місце, час, обстановка вчинення кримінального правопорушення. Значення факультативних ознак об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення для кваліфікації кримінального правопорушення та призначення покарання.

Тема 7. Особа, яка підлягає кримінальній відповідальності (Суб'єкт кримінального правопорушення)

Поняття суб'єкта кримінального правопорушення у Кримінальному кодексі України. Вчення про суб'єкт кримінального правопорушення в теорії кримінального права. Ознаки суб'єкта кримінального правопорушення. Загальний та спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення. Ознаки та види спеціального суб'єкта, його значення для кваліфікації кримінального правопорушення.

Суб'єкт кримінального правопорушення та особа злочинця.

Фізична особа як суб'єкт кримінального правопорушення. Проблема визнання юридичних осіб суб'єктами окремих кримінальних правопорушень у інших державах і міжнародному праві.

Вік як обов'язкова ознака суб'єкта кримінального правопорушення. Кримінальні правопорушення, за вчинення яких настає кримінальна відповідальність з 14 та 16 років. Основні правила встановлення віку суб'єкта кримінального правопорушення. Особливості визначення віку кримінальної відповідальності за відсутності офіційних документів, що його підтверджують.

Осудність як обов'язкова ознака суб'єкта кримінального правопорушення. Формула осудності.

Поняття неосудності у теорії кримінального права та КК України. Критерії неосудності: медичний (біологічний) та юридичний (психологічний). Ознаки медичного критерію неосудності.

Ознаки юридичного критерію неосудності. Характеристика інтелектуальної та вольової ознак юридичного критерію неосудності та їх співвідношення.

Обмежена осудність. Урахування визнання особи обмежено осудною при призначенні покарання.

Застосування примусових заходів медичного характеру до неосудних та обмежено осудних осіб.

Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення, вчинені у стані сп'яніння внаслідок вживання алкоголю, наркотичних засобів або інших одурманюючих речовин.

Тема 8. Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення

Поняття суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення та її значення. Обов'язкові та факультативні ознаки суб'єктивної сторони кримінального правопорушення. Вчення про суб'єктивну сторону складу кримінального правопорушення в теорії кримінального права. Суб'єктивне ставлення у вину.

Вина як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. Форми вини у кримінальному праві, їх значення для кваліфікації кримінального правопорушення та призначення покарання.

Умисел та його види за чинним КК України. Поняття прямого і непрямого умислу, їхні інтелектуальні та вольові моменти (ознаки). Відмінність непрямого умислу від прямого. Види умислу в теорії кримінального права та судовій практиці.

Необережність та її види. Злочинна самовпевненість та її інтелектуальний і вольовий моменти (ознаки). Відмінність злочинної самовпевненості від непрямого умислу. Злочинна недбалість та її об'єктивний і суб'єктивний критерії.

Випадок (казус) як невинне заподіяння суспільно небезпечних наслідків, його відмінність від злочинної недбалості.

Змішана форма вини та її значення для кваліфікації кримінального правопорушення. Особливості вини у кримінальних правопорушеннях з формальним складом.

Мотив і мета як факультативні ознаки суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. Кримінально-правове значення мотиву та мети вчинення кримінального правопорушення. Кримінально-правове значення емоцій як факультативної ознаки суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.

Поняття та види помилок у теорії кримінального права. Юридична помилка, її види та вплив на кримінальну відповідальність. Фактична помилка, її види та вплив на кримінальну відповідальність.

Розділ III.

СТАДІЇ ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА СПІВУЧАСТЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВОПОРУШЕННІ

Тема 9. Стадії вчинення умисного кримінального правопорушення

Поняття та види стадій вчинення кримінального правопорушення за КК України.

Готування до кримінального правопорушення: поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки. Види готування до кримінального правопорушення. Відмежування готування до кримінального правопорушення від виявлення наміру вчинити кримінальне правопорушення.

Замах на кримінальне правопорушення: поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки. Відмежування замаху на кримінальне правопорушення від готування до кримінального правопорушення та закінченого кримінального правопорушення. Види замаху на кримінальне правопорушення: закінчений і незакінчений; замах на непридатний об'єкт і замах непридатними засобами.

Поняття закінченого кримінального правопорушення. Проблеми визначення моменту закінчення кримінальних правопорушень у теорії кримінального права та правозастосовній діяльності.

Підстави кримінальної відповідальності за готування до кримінального правопорушення та замах на кримінальне правопорушення. Кваліфікація готування до кримінального правопорушення та замаху на кримінальне правопорушення.

Поняття та умови добровільної відмови при незакінченому кримінальному правопорушенні. Відмінність добровільної відмови від дійового каяття. Стадії вчинення кримінального правопорушення, на яких можлива добровільна відмова. Питання про добровільну відмову на стадії закінченого замаху на кримінальне правопорушення.

Тема 10. Співучасть у кримінальному правопорушенні

Поняття та значення співучасті у кримінальному правопорушенні, її об'єктивні та суб'єктивні ознаки. Вчення про співучасть у кримінальному правопорушенні у теорії кримінального права.

Види співучасників кримінального правопорушення за КК України. Виконавець (співвиконавець) кримінального правопорушення. Посереднє вчинення кримінального правопорушення. Організатор кримінального правопорушення. Види організації кримінального правопорушення. Особливості суб'єктивної сторони організатора кримінального правопорушення. Підбурювач до кримінального правопорушення. Ознаки вдалого підбурювання. Способи підбурювання. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки підбурювання. Відмінність підбурювача від організатора, виконавця та загальних закликів до злочинної діяльності. Посібник кримінального правопорушення. Інтелектуальне та фізичне пособництво. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки пособництва. Відмежування пособництва від підбурювання.

Причетність до кримінального правопорушення. Відмінність причетності до кримінального правопорушення від співучасті у кримінальному правопорушенні. Види причетності. Відповідальність за причетність до кримінального правопорушення.

Види та форми співучасті. Вчинення кримінального правопорушення групою осіб, групою осіб за попередньою змовою, організованою групою та злочинною організацією.

Підстави та межі відповідальності співучасників. Залежність відповідальності співучасників від дій виконавця.

Відповідальність та кваліфікація дій співучасників при різних формах співучасті. Кримінальна відповідальність організаторів та учасників організованої групи чи злочинної організації.

Спеціальні питання відповідальності співучасників. Співучасть у кримінальних правопорушеннях зі спеціальним суб'єктом. Провокація кримінального правопорушення. Екссес виконавця. Вплив екссесу виконавця на відповідальність співучасників. Відмінність екссесу від зміни поведінки. Кримінальна відповідальність при невдалій співучасті.

Добровільна відмова співучасників. Добровільна відмова виконавця. Відповідальність інших співучасників при

добровільній відмові виконавця. Особливості добровільної відмови організатора, підбурювача та пособника.

Розділ IV.

МНОЖИННІСТЬ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ТА ОБСТАВИНИ, ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ КРИМІНАЛЬНУ ПРОТИПРАВНІСТЬ ДІЯННЯ

Тема 11. Множинність кримінальних правопорушень

Поняття множинності кримінальних правопорушень у кримінальному праві. Юридична характеристика множинності кримінальних правопорушень. Відмежування множинності кримінальних правопорушень від одиничних кримінальних правопорушень, що складаються з декількох діянь, від складних (складених) кримінальних правопорушень, від триваючих та продовжуваних кримінальних правопорушень. Форми множинності кримінальних правопорушень. Підстави (критерії) виділення окремих форм множинності кримінальних правопорушень. Проблеми систематизації різних проявів множинності кримінальних правопорушень у науці кримінального права.

Форми множинності кримінальних правопорушень, що виділяються в КК України.

Повторність кримінальних правопорушень. Поняття повторності кримінальних правопорушень за КК України. Специфічні ознаки повторності кримінальних правопорушень. Відображення повторності кримінальних правопорушень у Загальній та Особливій частинах КК України. Види повторності. Кримінально-правове значення повторності кримінальних правопорушень.

Сукупність кримінальних правопорушень. Поняття сукупності кримінальних правопорушень за КК України. Специфічні ознаки сукупності кримінальних правопорушень. Відмінність сукупності кримінальних правопорушень від конкуренції кримінально-правових норм. Види сукупності кримінальних правопорушень: ідеальна, реальна, реально-ідеальна. Кримінально-правове значення сукупності кримінальних правопорушень.

Рецидив кримінальних правопорушень. Поняття рецидиву кримінальних правопорушень за КК України. Специфічні ознаки рецидиву кримінальних правопорушень. Відображення рецидиву кримінальних правопорушень у Загальній та Особливій частинах КК України. Види рецидиву: загальний, спеціальний, простий, багаторазовий, пенітенціарний. Кримінально-правове значення рецидиву кримінальних правопорушень та окремих його видів.

Поєднання в поведінці особи кількох форм множинності кримінальних правопорушень. Кримінально-правове значення такого поєднання.

Тема 12. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння

Поняття та юридична природа обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння. Проблеми класифікації цих обставин у науці кримінального права.

Необхідна оборона: поняття, ознаки, умови правомірності. Перевищення меж необхідної оборони. Юридична природа ситуації, передбаченої ч. 4 ст. 36 КК України. Провокація оборони.

Уявна оборона: поняття за КК України, юридична природа та основні різновиди. Вплив уявної оборони на кримінальну відповідальність особи.

Затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення: поняття, ознаки, умови правомірності, відмінність від необхідної оборони. Відповідальність за перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця.

Крайня необхідність: поняття, ознаки, умови правомірності, відмінність від необхідної оборони. Проблеми відповідальності за перевищення меж крайньої необхідності.

Фізичний або психічний примус: поняття та ознаки. Кримінально-правове значення фізичного та психічного примусу.

Виконання наказу або розпорядження: поняття та основний кримінально-правовий зміст. Підстави визнання наказу або розпорядження законним. Поняття та ознаки явно злочинного наказу або розпорядження. Правові наслідки відмови від виконання явно злочинного наказу або розпорядження. Особливості кримінальної відповідальності особи, яка віддала явно злочинний наказ або розпорядження, та особи, яка виконала такий наказ або розпорядження. Особливості кримінально-правової оцінки ситуації, в якій особа виконала наказ або розпорядження за обставин, коли вона не усвідомлювала і не могла усвідомлювати його злочинного характеру.

Діяння, пов'язане з ризиком: поняття та основний кримінально-правовий зміст. Поняття та ознаки виправданості ризику за КК України. Невиправданий ризик та його кримінально-правове значення.

Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації: поняття та основний кримінально-правовий зміст. Специфічні підстави та особливості кримінальної відповідальності особи, яка виконує таке завдання.

Виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України.

Загальна характеристика обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння, які не передбачені КК України.

Розділ V.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД НЕЇ

Тема 13. Кримінальна відповідальність та її підстава

Кримінальна відповідальність як один із видів юридичної відповідальності. Поняття кримінальної відповідальності. Кримінально-правові відносини та їх структура. Виникнення і припинення кримінальної відповідальності. Питання про кримінальну відповідальність у науці кримінального права. Позитивна і негативна (ретроспективна) кримінальна відповідальність.

Співвідношення кримінальної відповідальності та кримінального покарання.

Об'єктивна та суб'єктивна підстава кримінальної відповідальності.

Форми реалізації кримінальної відповідальності. Загальна характеристика окремих форм кримінальної відповідальності, що передбачені у КК України.

Тема 14. Звільнення від кримінальної відповідальності

Поняття звільнення від кримінальної відповідальності. Передумови та підстави звільнення від кримінальної відповідальності. Порядок звільнення, його кримінально-правові наслідки. Види звільнення від кримінальної відповідальності.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям. Відмінність дійового каяття від добровільної відмови від доведення кримінального правопорушення до кінця.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим. Передумова та підстава звільнення. Поняття примирення з потерпілим, відшкодування завданих збитків, усунення заподіяної шкоди.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки. Умови та строки поручительства. Вимоги до поведінки особи, яку було передано на поруки. Кримінально-правові наслідки порушення особою умов передачі її на поруки.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки. Передумови звільнення. Поняття та види зміни обстановки. Підстави звільнення. Характеристика діяння, що втратило суспільну небезпечність, та особи, яка перестала бути суспільно небезпечною.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності. Передумова звільнення. Тривалість строків та порядок їх обчислення. Залежність строків давності від класифікації кримінальних правопорушень за ступенем тяжкості. Зупинення, переривання, відновлення перебігу строків давності. Особливості застосування давності до особи, що вчинила особливо тяжкий злочин, за який згідно із законом може бути призначено довічне позбавлення волі. Незастосування давності до особи у разі вчинення нею кримінальних правопорушень проти миру та безпеки людства.

Розділ VI.

ПОКАРАННЯ: ПОНЯТТЯ, ВИДИ, ПОРЯДОК ПРИЗНАЧЕННЯ. ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ ТА ЙОГО ВІДБУВАННЯ

Тема 15. Покарання та його види

Поняття покарання. Ознаки покарання. Покарання як захід державного примусу. Роль покарання.

Мета покарання: кара, виправлення, загальна та спеціальна превенції.

Система та види покарань, її ознаки та значення. Види покарань: штраф; позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу; позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю; громадські роботи; виправні роботи; службові обмеження для військовослужбовців; конфіскація майна; арешт; обмеження волі; тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців; позбавлення волі на певний строк; довічне позбавлення волі.

Класифікація видів покарань. Критерії класифікації. Характеристика основних покарань, додаткових покарань, покарань, що можуть призначатися і як основні, і як додаткові.

Характеристика окремих видів покарань, підстави та умови їх застосування: штраф, позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу, позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю, громадські роботи, виправні роботи, службові обмеження для військовослужбовців, конфіскація майна, пробаційний нагляд, арешт, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців, позбавлення волі на певний строк, довічне позбавлення волі.

Порядок заміни покарання одного виду іншим.

Тема 16. Призначення покарання

Поняття призначення покарання. Підстави призначення покарання. Принципи призначення покарання: законність покарання, визначення покарання в судовому вироку, обґрунтованість й обов'язковість мотивування покарання у вироку, гуманність покарання, індивідуалізація, справедливість покарання.

Загальні засади призначення покарання, їх поняття та зміст.

Призначення покарання у межах, установлених у санкції статті Особливої частини КК України, що передбачає відповідальність за вчинене кримінальне правопорушення. Значення положень Загальної частини КК України для призначення покарання. Врахування ступеня тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, особи винного та обставин, що пом'якшують або обтяжують покарання.

Загальна характеристика та значення для призначення покарання обставин, які пом'якшують покарання. Загальна характеристика та значення для призначення покарання обставин, які обтяжують покарання. Врахування судом при призначенні покарання обставин, що пом'якшують або обтяжують покарання.

Призначення покарання за незакінчене кримінальне правопорушення. Врахування ступеня тяжкості вчиненого діяння, ступеня здійснення злочинного наміру та причин, внаслідок яких кримінальне правопорушення не було доведено до кінця.

Призначення покарання за кримінальне правопорушення, вчинений у співучасті.

Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом: підстави та порядок призначення. Призначення покарання нижче від найнижчої межі, встановленої в санкції Особливої частини КК України. Перехід до іншого, більш м'якого виду основного покарання, не зазначеного в санкції статті за вчинений кримінальний правопорушення. Непризначення додаткового покарання, передбаченого в санкції статті Особливої частини КК України як обов'язкового.

Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень. Правила призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень. Межі призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень, якщо хоча б один з них є умисним тяжким або особливо тяжким, або якщо хоча б за один із вчинених кримінальних правопорушень призначено довічне позбавлення волі. Порядок призначення додаткових покарань за сукупністю кримінальних правопорушень. Призначення покарання у випадку, якщо після постановлення вироку у справі буде встановлено, що засуджений винен ще і в іншому кримінальному правопорушенні, вчиненому ним до постановлення попереднього вироку.

Призначення покарання за сукупністю вироків. Правила призначення покарання за сукупністю вироків. Призначення покарання за новим вироком. Повне або часткове приєднання невідбутої частини покарання за попереднім

вищою особливості призначення покарання за сукупністю вироку, якщо хоча б один із кримінальних правопорушень є особливо тяжким, та у випадку складання покарань у виді довічного позбавлення волі та будь-яких менш суворих покарань.

Порядок приєднання за сукупністю вироку додаткових покарань.

Порядок призначення покарань при одночасному збігу сукупності кримінальних правопорушень та сукупності вироку.

Відмінність правил призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень та сукупністю вироку.

Правила переведення менш суворих покарань у більш суворі.

Зарахування попереднього ув'язнення у строк покарання у разі засудження особи до позбавлення волі. Порядок обчислення строків покарання.

Тема 17. Звільнення від покарання та його відбування

Поняття звільнення від покарання та його відбування. Види звільнення.

Поняття та ознаки умовного звільнення від покарання. Звільнення від відбування покарання з випробуванням, умовно-дострокове звільнення від відбування покарання, звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років.

Звільнення від відбування покарання з випробуванням. Обов'язки, які покладає суд на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням. Застосування додаткових покарань у разі звільнення від відбування основного покарання з випробуванням. Правові наслідки звільнення від відбування покарання з випробуванням.

Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання. Підстави застосування умовно-дострокового звільнення. Іспитовий строк при умовно-достроковому звільненні. Наслідки умовно-дострокового звільнення.

Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років. Підстави застосування звільнення від відбування покарання.

Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років. Умови звільнення. Тривалість іспитового строку. Особливості правових наслідків звільнення від покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років.

Безумовне звільнення від покарання: звільнення від покарання, якщо буде визнано, що з урахуванням бездоганної поведінки і сумлінного ставлення до праці цю особу на час розгляду справи в суді не можна вважати суспільно небезпечною, звільнення у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку, заміна невідбутої частини покарання більш м'яким, звільнення від покарання за хворобою.

Особливі види звільнення від покарання: звільнення від покарання у разі прийняття нового закону, що виключає або пом'якшує призначене особі покарання.

Амністія і помилювання як підстави звільнення від покарання та його відбування.

Звільнення від покарання у зв'язку з втратою особою суспільної небезпечності. Підстави (обставини) звільнення від покарання у зв'язку з втратою особою суспільної небезпечності.

Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку. Строки давності виконання обвинувального вироку. Перебіг строків давності. Умови застосування давності обвинувального вироку. Підстави зупинення перебігу строку давності виконання обвинувального вироку.

Звільнення від покарання за хворобою: види та умови.

Тема 18. Судимість

Поняття та кримінально-правове значення судимості. Виникнення і припинення судимості. Способи припинення судимості. Правові наслідки припинення судимості.

Погашення судимості: поняття та умови. Строки погашення судимості та порядок їх обчислення. Особливості обчислення строку погашення судимості по закінченні строків давності виконання обвинувального вироку, при достроковому звільненні від відбування покарання, заміні невідбутої частини покарання більш м'яким. Переривання строку погашення судимості.

Зняття судимості: поняття, значення та порядок застосування.

Розділ VII.

Правові наслідки застосування обмежувальних заходів, інших заходів кримінально-правового характеру. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.

Тема 19. Обмежувальні заходи. Інші заходи кримінально-правового характеру

Поняття, підстави та мета застосування обмежувальних заходів, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство.

Поняття, підстави та мета застосування примусових заходів медичного характеру. Особи, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру. Види примусових заходів медичного характеру. Критерії призначення примусових заходів медичного характеру. Продовження, зміна або припинення примусових заходів медичного характеру. Зарахування часу застосування примусових заходів медичного характеру до строку покарання.

Примусове лікування. Підстава застосування примусового лікування. Особи, до яких застосовується примусове лікування. Порядок здійснення примусового лікування, його залежність від виду покарання, який відбуває особа.

Спеціальна конфіскація. Випадки застосування спеціальної конфіскації.

Тема 20. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб.

Поняття та підстави для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру. Юридичні особи, до яких застосовуються заходи кримінально-правового характеру. Підстави для звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру.

Види заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб.

Загальні правила застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру Застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру за сукупністю кримінальних правопорушень.

Тема 21. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх

Примусові заходи виховного характеру: поняття, підстави та порядок застосування.

Види покарань, що можуть бути застосовані до неповнолітніх. Особливості призначення покарання, звільнення від відбування покарання з випробуванням, звільнення від покарання із застосування примусових заходів виховного характеру, звільнення від кримінальної відповідальності та відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності, умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, погашення чи зняття судимості.

Розділ VIII.

ПОНЯТТЯ, ЗНАЧЕННЯ ТА СИСТЕМА ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА. ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ І – ІV РОЗДІЛАМИ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КК УКРАЇНИ.

Тема 22. Поняття, значення та система Особливої частини кримінального права.

Особлива частина кримінального права як складова кримінального права. Поняття Особливої частини кримінального права як галузі права, навчальної дисципліни та галузі юридичної науки. Норми Особливої частини кримінального права та їх види.

Значення Особливої частини кримінального права. Співвідношення Загальної та Особливої частин кримінального права. Фактори, які обумовлюють єдність та визначають відмінність Загальної та Особливої частини кримінального права.

Система Особливої частини кримінального права. Поняття системи Особливої частини кримінального права та критерії її побудови. Система Кримінального кодексу України. Значення системи Особливої частини кримінального права.

Особлива частина кримінального права як навчальна дисципліна, її предмет і система.

Наука Особливої частини кримінального права України.

Поняття і види кримінально-правової кваліфікації. Юридичне закріплення результатів кваліфікації. Формулювання обвинувачення і формула кваліфікації кримінального правопорушення, вимоги до неї. Підстави кримінально-правової кваліфікації.

Принципи кримінально-правової кваліфікації: поняття та види.

Поняття та значення правильної кримінально-правової кваліфікації.

Тема 23. Злочини проти основ національної безпеки України

Загальна характеристика злочинів проти основ національної безпеки України. Поняття злочинів проти основ національної безпеки. Їх класифікація.

Злочини проти внутрішньої безпеки України.

Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України. Фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України. Посягання на життя державного чи громадського діяча. Диверсія.

Злочини проти зовнішньої безпеки України.

Державна зрада. Спеціальні умови звільнення від кримінальної відповідальності за державну зраду. Колабораційна діяльність. Пособицтво державі-агресору.

Шпигунство. Спеціальні умови звільнення від кримінальної відповідальності за шпигунство.

Перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань. Несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану.

Тема 24. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи

Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.

Поняття кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи. Класифікація кримінальних правопорушень, передбачених розділом II Особливої частини КК України.

Кримінальні правопорушення проти життя особи.

Поняття і види кримінальних правопорушень проти життя.

Поняття вбивства. Безпосередній об'єкт вбивства. Момент початку та припинення життя. Проблема визначення виконавця вбивства за умови, що в позбавленні життя потерпілого брали участь кілька осіб. Відмежування вбивства від інших кримінальних правопорушень, поєднаних із заподіянням смерті потерпілому. Диференціація відповідальності за вбивство за чинним кримінальним законодавством України. Види умисного вбивства.

Основний склад умисного вбивства.

Умисне вбивство при кваліфікуючих ознаках. Види цих ознак, їх класифікація і зміст.

"Привілейовані" види умисного вбивства. Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання. Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини. Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця.

Вбивство через необережність. Співвідношення вбивства через необережність та інших кримінальних правопорушень, складами яких охоплюється позбавлення життя через необережність.

Доведення до самогубства.

Кримінальні правопорушення проти здоров'я особи.

Поняття і види кримінальних правопорушень проти здоров'я. Безпосередній об'єкт кримінальних правопорушень

проти здоров'я особи.

Поняття тілесного ушкодження. Види тілесних ушкоджень.

Відмінність умисного тяжкого тілесного ушкодження, яке спричинило смерть потерпілого, від умисного вбивства та вбивства через необережність.

Побої і мордування. Відмінність цього кримінального правопорушення від тілесних ушкоджень.

Катування.

Кримінальні правопорушення проти безпеки життя та здоров'я особи.

Поняття та види кримінальних правопорушень проти безпеки життя та здоров'я особи.

Погроза вбивством. Розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби. Незаконне розголошення лікарської таємниці.

Зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби. Неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби. Зараження венеричною хворобою.

Незаконне проведення абортів або стерилізації. Відмінність цього кримінального правопорушення від тілесного ушкодження, пов'язаного з перериванням вагітності.

Залишення в небезпеці. Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані. Неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей.

Незаконна лікувальна діяльність. Ненадання допомоги хворому медичним працівником. Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником. Порушення прав пацієнта. Незаконне проведення дослідів над людиною. Порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини. Насильницьке донорство.

Тема 25. Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи

Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти волі, честі та гідності особи.

Поняття кримінальних правопорушень проти волі, честі та гідності особи. Класифікація кримінальних правопорушень, передбачених розділом III Особливої частини КК України.

Незаконне позбавлення волі або викрадення людини. Захоплення заручників. Незаконне поміщення в психіатричний заклад.

Торгівля людьми.

Незаконне позбавлення волі або викрадення людини, вчинене щодо малолітнього. Підміна дитини. Використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом. Експлуатація дітей. Примушування до шлюбу.

Тема 26. Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканності особи

Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканності особи.

Поняття кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканності особи. Класифікація кримінальних правопорушень, передбачених розділом IV Особливої частини КК України.

Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканності особи.

Зґвалтування. Сексуальне насильство. Примушування до вступу в статевий зв'язок.

Кримінальні правопорушення проти нормального фізіологічного і духовного розвитку неповнолітніх.

Статеві зносини з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку. Розбещення неповнолітніх.

Розділ IX.

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ V – IX РОЗДІЛАМИ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КК УКРАЇНИ.

Тема 27. Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав та свобод людини і громадянина

Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти виборчих, трудових та інших особистих прав людини і громадянина.

Поняття кримінальних правопорушень проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина. Класифікація кримінальних правопорушень, передбачених розділом V Особливої частини КК України.

Кримінальні правопорушення проти виборчих прав громадян.

Перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії з референдуму чи діяльності офіційного спостерігача. Надання неправдивих відомостей до органу ведення Державного реєстру виборців або фальсифікація виборчих документів, документів референдуму, підсумків голосування або відомостей Державного реєстру виборців. Незаконне використання виборчого бюлетеня, бюлетеня для голосування на референдумі, голосування виборцем, учасником референдуму більше ніж один раз. Незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму. Порушення таємниці голосування. Порушення порядку фінансування виборчої кампанії кандидата, політичної партії (блоку) Порушення порядку фінансування політичної партії, передвиборної агітації з всеукраїнського або місцевого референдуму. Підкуп виборця, учасника референдуму.

Кримінальні правопорушення, що посягають на рівність конституційних прав громадян та їх рівність перед законом. Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або ставлення до релігії. Порушення права на освіту. Порушення права на безоплатну медичну допомогу.

Кримінальні правопорушення, що посягають на недоторканність приватного життя громадян. Порушення недоторканності житла. Порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер. Порушення недоторканності приватного життя.

Кримінальні правопорушення проти сім'ї. Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей. Ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків. Злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або особою, щодо

якої встановлена опіка чи піклування. Зловживання опікунськими правами. Розголошення таємниці усиновлення (удочеріння). Незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння).

Кримінальні правопорушення, що посягають на трудові права громадян. Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів. Грубе порушення законодавства про працю. Грубе порушення угоди про працю. Невиплата заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат.

Кримінальні правопорушення, що посягають на право інтелектуальної власності. Порушення авторського права і суміжних прав. Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію.

Кримінальні правопорушення проти свободи совісті. Пошкодження релігійних споруд чи культових будинків. Незаконне утримування, осквернення або знищення релігійних святинь. Перешкоджання здійсненню релігійного обряду. Посягання на здоров'я людей під приводом проповідування релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів.

Тема 28. Кримінальні правопорушення проти власності

Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти власності.

Поняття кримінальних правопорушень проти власності. Спільні елементи та ознаки складів цих кримінальних правопорушень. Класифікація кримінальних правопорушень, передбачених розділом VI Особливої частини КК України. Система кримінальних правопорушень проти власності.

Корисливі кримінальні правопорушення проти власності.

Крадіжка. Грабіж. Розбій. Викрадення води, електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання. Вимагання. Шахрайство. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем.

Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою. Незаконне привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї. Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво.

Некорисливі кримінальні правопорушення проти власності.

Умисне знищення або пошкодження майна. Умисне пошкодження об'єктів електроенергетики. Погроза знищення майна. Необережне знищення або пошкодження майна.

Порушення обов'язків щодо охорони майна. Придбання або збут майна, завідомо здобутого злочинним шляхом.

Тема 29. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки

Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти громадської безпеки.

Поняття кримінальних правопорушень проти громадської безпеки. Класифікація кримінальних правопорушень, передбачених розділом IX Особливої частини КК України.

Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки, пов'язані з діяльністю злочинних організацій.

Створення злочинної організації. Сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності. Бандитизм. Створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань.

Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки, пов'язані з тероризмом.

Терористичний акт. Втягнення у вчинення терористичного акту. Публічні заклики до вчинення терористичного акту. Створення терористичної групи чи терористичної організації. Сприяння вчиненню терористичного акту. Фінансування тероризму. Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності.

Кримінальні правопорушення, які порушують правила поведінки з предметами, які становлять підвищену суспільну небезпеку.

Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем. Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами. Незаконне виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікація, незаконне видалення чи зміна її маркування, або незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв. Недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів. Незаконне поводження з радіоактивними матеріалами. Незаконне поводження з радіоактивними матеріалами. Незаконне виготовлення ядерного вибухового пристрою чи пристрою, що розсіює радіоактивний матеріал або випромінює радіацію. Погроза вчинити викрадення або використати радіоактивні матеріали. Порушення правил поведінки з вибуховими, легкозаймистими та їдкими речовинами або радіоактивними матеріалами. Порушення вимог режиму радіаційної безпеки. Незаконне ввезення на територію України відходів і вторинної сировини. Незаконне перевезення на повітряному судні вибухових або легкозаймистих речовин.

Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки, пов'язані з порушенням спеціальних правил.

Напад на об'єкти, на яких є предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення. Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки.

Розділ X.

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ XII РОЗДІЛОМ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КК УКРАЇНИ.

Тема 30. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності

Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти громадського порядку та моральності. Поняття кримінальних правопорушень проти громадського порядку та моральності. Класифікація кримінальних правопорушень, передбачених розділом XII Особливої частини КК України.

Кримінальні правопорушення проти громадського порядку.

Групове порушення громадського порядку. Масові заворушення.

Заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку. Хуліганство.

Кримінальні правопорушення проти громадської моралі.

Наруга над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого.

Знищення, руйнування або пошкодження пам'яток – об'єктів культурної спадщини та самовільне проведення пошукових робіт на археологічній пам'ятці. Знищення, пошкодження або приховування документів чи унікальних документів Національного архівного фонду.

Жорстоке поводження з тваринами.

Ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості.

Ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів. Створення або утримання місць розпусти і звідництво. Сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією. Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність.

Рекомендована література:

1. Загальна декларація прав людини. Від 10.12.1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини). Протокол від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
3. Конституція України. Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Кримінальний кодекс України. Закон України від 05.04.2001 р. №2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
5. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
6. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю. Закон України від 30.06.1993 № 3341-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#Text>
7. Про протидію торгівлі людьми. Закон України від 20.09.2011 № 3739-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17#Text>
8. Про судову практику у справах про необхідну оборону. Постанова Пленуму ВСУ від 26.04.2002 № 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0001700-02#Text>
9. Про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання і заміну не відбутої частини покарання більш м'яким. Постанова Пленуму ВСУ від 26.04.2002 № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-02#Text>
10. Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру. Постанова Пленуму ВСУ від 15.05.2006 № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-06#Text>
11. Про практику призначення судами кримінального покарання. Постанова Пленуму ВСУ від 24.10.2003 № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-03#Text>
12. Про практику застосування судами України законодавства про погашення і зняття судимості. Постанова Пленуму ВСУ від 26.12.2003 № 16. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0016700-03#Text>
13. Про практику призначення військовослужбовцям покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні. Постанова Пленуму ВСУ від 28.12.1996 № 15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0015700-96#Text>
14. Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування. Постанова Пленуму ВСУ від 03.06.2005 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-05#Text>
15. Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями. Постанова Пленуму ВСУ від 23.12.2005 № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05#Text>
16. Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності. Постанова Пленуму ВСУ від 23.12.2005 № 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012700-05#Text>
17. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: навч. посіб. 5 вид. перероб і доп. Київ: Алерта, 2018. 360 с.
18. Гончар Т.О., Стрельцов Є.Л., Чуваков О.А. Кримінальне право України: Загальна та Особлива частини: навчальний посібник для підготовки до іспитів. за заг. ред. Є.Л. Стрельцова. 2-ге вид., випр. і доп. Харків: Одиссей, 2012. 264 с.
19. Кримінальне право України. Загальна частина : навч. посіб. А. М. Ященко, В. Б. Харченко, О. О. Житний та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Харків : Право, 2019. 480 с
20. Кримінальне право України: Загальна частина : підручник. Баулін Ю.В. та ін. ; за ред. В.В.Сташиса, В.Я.Тація. 4-те вид., переробл. і допов. Харків : Право, 2010. 456 с
21. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник. підготовлено колективом авторів; за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса, ОДУВС, 2021. 452 с.
22. Кримінальне право України. Особлива частина : підручник. за заг. ред. доктора юрид. наук, проф. В. В. Сухоноса. Суми: ПФ «Видавництво "Університетська книга"», 2020. 672 с.
23. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. за заг. ред. Литвинова О. М. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 528 с. 11. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. 11-е вид., доп. і пер. За ред. М.І.Мельника, М.І.Хавронюка. К.: ВД

5. ПРОГРАМА З ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Мета і завдання курсу

Програма з кримінального права має на меті сформувати теоретичні і прикладні знання у сфері цивільно-правових відносин, опанування основних категорій науки цивільного права, набуття знань, умінь і навичок, пов'язаних з особливостями правового регулювання майнових і особистих немайнових відносин.

Основними завданнями курсу є: оволодіння понятійно-категоріальним апаратом сучасної юриспруденції і правової практики в цивільних правовідносинах; формування вмінь і навичок самостійного пошуку необхідних нормативно-правових актів цивільного права та правильного їх застосування.

У результаті вивчення курсу вступники повинні:

Знати:

- структуру, види та підстави виникнення цивільних правовідносин;
- особливості прав та обов'язків фізичних осіб залежно від обсягу їх дієздатності;
- умови виникнення та дійсності правочинів;
- правила спадкування за законом і за заповітом та порядок здійснення спадкових прав;
- підстави виникнення зобов'язань, вміти характеризувати види цивільно-правових зобов'язань;
- поняття права інтелектуальної власності, його місце в системі права України та особливості міжгалузевого характеру.

Вміти:

- розрізняти об'єкти цивільних правовідносин, визначати їх характерні риси;
- застосовувати навички при вирішенні конкретних життєвих ситуацій, складанні документів тощо у професійній діяльності;
- визначати недоліки і переваги різних організаційно-правових форм юридичних осіб

Розділ I. КНИГА ПЕРША Загальні положення

Тема 1. Цивільне право – галузь сучасного права

Поняття цивільного права як самостійної галузі права. Місце цивільного права в системі правових галузей. Ознаки цивільного права. Соціальна обумовленість цивільного права. Співвідношення цивільного права і цивільної політики.

Цивільне право в системі права України. Цивільне право та суспільні галузі права. Цивільне право і міжнародне право.

Предмет цивільного права – майнові відносини та особисті немайнові відносини. Метод цивільно-правового регулювання. Загальне юридичне становище суб'єктів цивільних прав і обов'язків. Специфіка юридичних фактів у цивільному праві. Диспозитивні начала в цивільному праві. Особливості цивільно-правових санкцій. Функції цивільного права: регулятивна, охоронна, попереджувально-виховна, попереджувально-стимулююча.

Визначення і система цивільного права. Цивільно-правові норми та інститути, їх поділ на загальні та спеціальні, особливі. Загальна частина. Особисті немайнові права фізичних осіб. Речове право. Право інтелектуальної власності. Зобов'язальне право. Сімейне право. Спадкове право.

Структура цивільного законодавства. Загальні засади цивільного законодавства. Акти цивільного законодавства України. Конституція України – основа цивільно-правового регулювання особистих немайнових відносин, відносин власності та ін. Цивільний Кодекс України. Закони України, їх роль для розвитку цивільного законодавства в Україні. Укази Президента. Постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України. Відомчі нормативні акти. Акти цивільного законодавства і договір. Звичаї ділового обороту Аналогія права і закону у цивільному праві. Співвідношення галузевого і комплексного законодавства і міжнародні договори. Аналогія в цивільному законодавстві. Роль судової і арбітражної практики в удосконаленні, тлумаченні і застосуванні цивільного законодавства. Джерела опублікування цивільно-правових нормативних актів.

Тема 2. Поняття і зміст цивільних правовідносин

Поняття і особливості цивільних правовідносин. Елементи цивільно-правових відносин. Учасники цивільних правовідносин – фізичні особи, юридичні особи, держава Україна, Автономна Республіка Крим, територіальні громади, іноземні держави та інші суб'єкти публічного права. Об'єкти цивільних правовідносин – речі, дії, результати інтелектуальної творчості, особисті немайнові блага. Суб'єктивне право і суб'єктивний обов'язок. Види цивільно-правових відносин: регулятивні і охоронні, абсолютні і відносні, активні і пасивні, речові і зобов'язальні, майнові і особисті немайнові.

Тема 3. Підстави виникнення цивільних прав та обов'язків. Здійснення цивільних прав та виконання обов'язків

Підстави виникнення, зміни і припинення цивільних правовідносин. Юридичні факти та їх класифікація. Здійснення цивільних прав та його межі. Виконання цивільних обов'язків. Захист цивільних прав та інтересів судом, Президентом України, органами державної влади, органами влади АРК та органами місцевого самоврядування. Захист цивільних прав нотаріусом. Самозахист цивільних прав. Здійснення права на захист. Відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди. Відшкодування моральної шкоди.

Тема 4. Фізичні особи як суб'єкти цивільних прав і обов'язків

Поняття фізичної особи, цивільна правоздатність фізичної особи. Обсяг цивільної правоздатності. Ім'я та місце проживання фізичної особи. Повна, мінімальна, неповна, обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною. Цивільна відповідальність фізичної особи. Визнання фізичної особи безвісно відсутньою. Оголошення фізичної особи такою, що померла. Правові наслідки. Опіка. Акти цивільного стану. Підстави, порядок і значення реєстрації актів громадянського стану. Фізична особа як підприємець. Банкрутство фізичної особи-підприємця.

Управління майном, що використовується у підприємницькій діяльності, органом опіки та піклування.

Завдання опіки та піклування. Орган опіки та піклування. Встановлення опіки та піклування судом. Призначення опікуна або піклувальника. Права та обов'язки опікуна, піклувальника. Припинення опіки та піклування.

Тема 5. Юридичні особи як суб'єкти цивільних прав і обов'язків. Їх види

Поняття та види юридичних осіб. Юридичні особи приватного та юридичні особи публічного права. Організаційно-правові форми юридичних осіб. Державна реєстрація. Філії та представництва юридичних осіб. Управління юридичною особою. Відповідальність юридичної особи. Припинення юридичної особи. Задоволення вимог кредиторів.

Господарські товариства: поняття та види, майно та права. Повне товариство – поняття, утворення, управління. Ведення справ повного товариства, розподіл прибутку та збитків. Вихід, виключення, вибуття з повного товариства. Командитне товариство – основні положення, характеристика засновницького договору, права та обов'язки вкладників. Відповідальність за зобов'язанням. Ліквідація. Товариство з обмеженою і товариство з додатковою відповідальністю. Поняття та учасники. Зміст статутів. Характеристика статутних капіталів. Управління, контроль за діяльністю, ліквідація. Акціонерне товариство. Поняття. Порядок створення. Характеристика статутного капіталу та органів управління – загальних зборів, виконавчого органу, наглядової ради. Виробничий кооператив. Установчі документи. Майно виробничого кооперативу.

Тема 6. Об'єкти цивільних правовідносин

Види об'єктів цивільних прав, їх оборотоздатність. Загальна характеристика речі: нерухомі та рухомі, подільні та неподільні, індивідуально-визначені та ті, що визначаються родовими ознаками, споживчі та неспоживчі, складні. Загальні положення про цінні папери. Пайові цінні папери. Боргові цінні папери. Похідні цінні папери. Товаророзпорядчі цінні папери. Вимоги до цінного паперу та передавання прав за цінним папером. Окремі види цінних паперів: акції, інвестиційні сертифікати, облігації, ощадні сертифікати, вексель, закладна, чек, опціон, ф'ючерс, форварди, депозитарні свідоцтва.

Нематеріальні блага – результати творчої діяльності, службова та комерційна таємниця, особисті немайнові блага фізичної особи.

Тема 7. Правочини

Поняття та види правочинів. Правочини щодо яких правові наслідки пов'язуються з настанням певної обставини (відкладальні та скасувальні обставини). Загальні вимоги до правочинів. Форма правочину: усна, письмова, нотаріальне посвідчення правочину. Поняття недійсності правочину. Види недійсних правочинів. Правові наслідки. Поняття та види реституцій. Недодержання сторонами при вчиненні правочину вимог закону.

Поняття та підстави представництва. Передоручення. Комерційне представництво. Довіреність. Форма. Строк. Припинення, скасування, відмова від представництва.

Тема 8. Визначення та обчислення строків. Позовна давність

Поняття та юридичне значення строків та термінів. Види строків та термінів у цивільному праві та їх кваліфікація. Строки виникнення та здійснення цивільних прав. Строки виконання цивільно-правових обов'язків. Строки захисту цивільних прав.

Претензійні строки. Присікальні строки. Гарантійні строки. Строки набувної давності. Порядок обрахування строків у цивільному праві. Початок і закінчення строку. Спеціальні правила обчислення строків. Порядок вчинення дій в останній день строку.

Позовна давність. Поняття, загальна та спеціальна позовна давність. Зміна тривалості позовної давності. Обчислення і застосування позовної давності. Початок перебігу позовної давності. Зупинення та переривання перебігу позовної давності. Перебіг позовної давності у разі залишення позову без розгляду. Застосування позовної давності до додаткових вимог. Вимоги, на які позовна давність не поширюється. Наслідки спливу позовної давності.

КНИГА ДРУГА

Особисті немайнові права фізичної особи

Тема 9. Поняття, види та захист особистих немайнових прав

Поняття особистого немайнового права. Види особистих немайнових прав. Зміст та здійснення особистих немайнових прав. Захист особистих немайнових прав. Спростування неправдивої інформації. Право фізичної особи на відшкодування завданих їй збитків та компенсацію моральної шкоди.

Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи. Право на охорону здоров'я, на усунення небезпеки, яка загрожує життю та здоров'ю. Право на таємницю про стан здоров'я. Право на сім'ю, опіку та піклування. Право на безпечне для життя і здоров'я довкілля.

Право на ім'я, на зміну імені та його використання. Право на повагу до гідності та честі. Право на таємницю особистого життя (інформацію, кореспонденцію, особисті папери). Захист інтересів фізичної особи при проведенні фото-, кіно-, теле- та відеозйомок.

Право на свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості. Право на недоторканість житла, вибір роду занять, свободу пересування.

Розділ II.

КНИГА ТРЕТЯ.

Право власності та інші речові права

Тема 10. Загальні положення про право власності

Поняття права власності. Зміст права власності. Здійснення права власності, непорушність права власності. Тягар утримання майна. Ризик випадкового знищення та пошкодження майна. Форми права власності.

Тема 11. Набуття права власності та припинення права власності

Підстави набуття права власності юридичною особою публічного права, добросовісним набувачем на майно, відчужене особою, яка не мала на це права, на новостворене нерухоме майно, у разі переробки, самочинного будівництва. Момент набуття права власності у набувача за договором, річ, рухоме майно, від якого власник відмовився, знахідку, бездоглядну домашню тварину, скарб, набувальна давність. Набуття права власності при приватизації державного майна та майна територіальної громади.

Підстави припинення права власності. Відмова власника від права власності. Викуп безгосподарно утриманих пам'яток історії та культури. Реквізиція та конфіскація. Оплатне вилучення майна у власника за рішенням суду або іншого державного компетентного органу. Націоналізація. Припинення права власності у разі приватизації державного майна територіальної громади.

Тема 12. Право спільної власності

Поняття і види права спільної власності. Суб'єкти права спільної власності. Способи виникнення права спільної власності. Види спільної власності. Спільна часткова і спільна сумісна власність. Зміст права спільної власності. Виділ частки і розділ майна. Право привілейованої купівлі. Припинення права спільної власності.

Тема 13. Право власності на землю та житло

Земля як об'єкт права власності громадян. Суб'єкти права власності на землю. Права та обов'язки власника земельної ділянки. Право власника на забудову земельної ділянки. Самочинне будівництво. Викуп земельної ділянки для потреб держави, Автономної Республіки Крим та територіальної громади. Викупна ціна земельної ділянки. Припинення права власності на земельну ділянку.

Право власності на житло. Житловий будинок та квартира як об'єкт права власності. Право власника житлового будинку та квартири. Права житлобудівничого та житлового кооперативу. Товариство власників квартир.

Тема 14 Захист права власності

Загальна характеристика цивільно-правових засобів захисту права власності. Речово-правові засоби захисту права власності. Право власника на витребування майна з чужого незаконного володіння (віндикаційний позов). Право власника на витребування майна від добросовісного набувача. Розрахунки при витребуванні майна з чужого незаконного володіння. Витребування грошей і цінних паперів на пред'явника.

Захист прав власника від порушень, які не поєднані з позбавленням володіння (негаторний позов). Виключення майна з опису. Захист прав власника, якого було реабілітовано або виправдано за звинуваченням у скоєнні злочину.

Визнання незаконними правових актів органів державного управління, які порушують права власника. Захист права власності зобов'язально-правовими позовами.

Тема 15. Загальні положення про речові права на чуже майно. Право володіння чужим майном

Види юридичних прав на чуже майно. Захист речових прав на чуже майно. Суб'єкти права володіння чужим майном. Виникнення права власності. Припинення права власності. Обов'язок недобросовісного володільця негайно повернути майно особі, яка має на нього право власності чи інше право або яка є добросовісним володільцем.

Поняття користування чужим майном. Встановлення сервітуту. Зміст сервітуту. Право користування чужою земельною ділянкою або іншим нерухомим майном. Право членів сім'ї власника на користування цим житлом. Припинення сервітуту.

Підстави виникнення права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб. Строк договору про надання права користування цією земельною ділянкою. Права та обов'язки власника. Права та обов'язки землекористувача. Припинення права користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб.

Підстави виникнення права користування чужою земельною ділянкою для забудови. Права та обов'язки власника земельної ділянки. Наданої для забудови. Права та обов'язки землекористувача. Припинення права користування земельною ділянкою для забудови. Правові наслідки припинення права користування земельною ділянкою.

Розділ III

КНИГА ЧЕТВЕРТА

Право інтелектуальної власності

Тема 16. Загальні положення про право інтелектуальної власності

Поняття творчої діяльності та інтелектуальної власності. Загальні риси цивільно-правового регулювання відносин, пов'язаних з творчою діяльністю. Відмінності в цивільно-правовому регулюванні відносин, пов'язаних з творчою діяльністю.

Суб'єкти права інтелектуальної власності. Підстави виникнення прав інтелектуальної власності. Особисті немайнові права та майнові права інтелектуальної власності. Строк чинності прав інтелектуальної власності. Захист права інтелектуальної власності.

Тема 17. Авторське право та суміжні права

Поняття та значення авторського права. Принципи авторського права. Законодавство про авторські права. Міжнародна охорона авторських прав.

Об'єкти авторського права та їх ознаки. Види творів, які охороняються авторським правом. Оригінальні та залежні твори. Суб'єкти авторського права. Автори та співавтори. Авторські права юридичних осіб та держави. Майнові та

особисті права авторів. Межі авторського права та строки його дії. Суміжні авторські права. Використання творів авторів іншими особами. Правовий режим службових творів. Цивільно – правовий захист авторських прав.

Право інтелектуальної власності на наукове відкриття.

Тема 18. Право промислової власності

Поняття прав на винахід. Законодавство про винахідництво. Об'єкти права на винахід. Поняття та ознаки винаходу. Правова охорона винаходу. Суб'єкти права на винахід. Винахідники, правонаступники та інші особи як суб'єкти винахідницького права.

Оформлення прав на винахід. Розгляд заявки та видача патенту. Формула винаходу. Права патентоволодільця та їх цивільно-правовий захист.

Поняття та правова охорона корисних моделей.

Поняття та ознаки промислових зразків. Суб'єкти права на промисловий зразок. Права авторів промислових зразків та форми їх охорони.

Право інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми.

Право на раціоналізаторську пропозицію.

Тема 19. Право інтелектуальної власності на комерційне позначення

Право на торгівельну марку для товарів та послуг. Функції торгівельних марок для товарів та послуг і їх використання. Оформлення права на промисловий зразок і на торгівельну марку (знак обслуговування). Цивільно – правовий захист права автора промислового зразка та прав володільця торгівельної марки.

Право інтелектуальної власності на комерційне найменування. Право інтелектуальної власності на географічне зазначення. Право інтелектуальної власності на комерційну таємницю.

Розділ IV КНИГА П'ЯТА Зобов'язальне право

Тема 20. Поняття та види зобов'язань в цивільному праві

Зобов'язальне право та його система. Основні тенденції розвитку зобов'язального права. Основні види зобов'язань. Підстави виникнення зобов'язань.

Сторони в зобов'язаннях. Множинність осіб у зобов'язаннях. Зобов'язання за участю третіх осіб. Солідарні та дольові зобов'язання. Переміна осіб у зобов'язаннях. Уступка вимоги. Переведення боргу. Поняття регресних зобов'язань.

Підстави припинення зобов'язання. Припинення зобов'язання виконанням, зарахуванням зустрічних вимог, у разі заміни кредитора, за домовленістю сторін, прощенням боргу, поєднанням боржника і кредитора в одній особі, неможливістю його виконання, смертю фізичної особи, ліквідацією юридичної особи.

Тема 21. Виконання зобов'язань

Поняття та значення виконання зобов'язань. Основні принципи та способи виконання зобов'язань. Принципи належного виконання зобов'язань. Поняття їх належного виконання.

Виконання обов'язку боржника іншою особою. Виконання зобов'язання частинами. Строк (термін) виконання зобов'язання. Дострокове виконання зобов'язання. Місце виконання зобов'язання. Валюта виконання грошового зобов'язання. Черговість погашення вимог за грошовими зобов'язаннями. Зустрічне виконання зобов'язання. Солідарне зобов'язання та солідарна вимога кредиторів. Солідарний обов'язок боржника. Підтвердження виконання зобов'язання.

Тема 22. Забезпечення виконання зобов'язань

Поняття, види та значення забезпечення виконання зобов'язань. Неустойка та її види. Законна та договірна неустойки. Штрафна, залікова, альтернативна та виключна неустойка. Співвідношення неустойки та збитків.

Порука. Відповідальність поручителя. Права поручителя, який виконав зобов'язання. Припинення поруки.

Гарантія. Поняття та строк дії обов'язки гаранта. Відмінність гарантії від поруки.

Завдаток. Відмінність завдатку від авансу.

Застава та її види. Особливості іпотеки. Заклад. Застава цінних паперів, товарів в обороті. Застава майнових прав. Права та обов'язки заставодавця та заставодержателя. Форма застави. Правові наслідки невиконання зобов'язання, забезпеченого заставою. Звернення стягнення на предмет застави. Реалізація предмету застави. Притримання. Припинення застави.

Притримання як засіб забезпечення зобов'язань.

Поняття та підстави припинення зобов'язань.

Тема 23. Правові наслідки порушення зобов'язання. Відповідальність за порушення зобов'язання

Порушення зобов'язання. Правові наслідки порушення зобов'язання. Прострочення боржника. Прострочення кредитора. Вина як підстава відповідальності за порушення зобов'язання. Одностороння відмова від зобов'язання. Підстави звільнення від відповідальності за порушення зобов'язання. Субсидіарна відповідальність. Відшкодування збитків, завданих порушенням зобов'язання. Збитки і неустойки.

Розділ V.

Тема 24. Цивільно-правовий договір

Поняття, значення та функції договору в цивільному праві. Види цивільно-правових договорів. Свобода договору в цивільному праві.

Зміст договору. Істотні, звичайні та випадкові умови договору. Типові умови договору. Публічний договір. Договір приєднання. Попередній договір. Договір на користь третьої особи. Тлумачення умов договору.

Укладення, зміна і розірвання договору. Стадії укладення договору: оферта та акцепт. Форма договору. Момент укладення договору. Місце укладення договору. Підстави для зміни або розірвання договору. Зміна або розірвання договору у зв'язку з істотною зміною обставин. Правові наслідки зміни або розірвання договору. Форма зміни або розірвання договору.

Тема 25. Договори купівлі-продажу, поставки, міни

Поняття та значення договору купівлі-продажу. Форма договору. Сторони у договорі купівлі-продажу. Предмет і ціна як істотні умови договору купівлі-продажу. Права та обов'язки продавця і покупця. Перехід ризику випадкового знищення або випадкового пошкодження товару. Кількість товару. Асортимент товару. Якість товару. Підтвердження відповідності товару вимогам законодавства. Гарантії якості товару. Обчислення гарантійного строку. Строк придатності товару. Правові наслідки передання недоброякісного товару. Недоліки товару, за які відповідає продавець. Строки виявлення недоліків і пред'явлення вимоги у зв'язку з недоліками проданого товару. Позовна давність, що застосовується до вимог у зв'язку з недоліками проданого товару. Комплектність товару. Комплект товару. Правові наслідки передання некомплектного товару. Тара та упаковка за договором купівлі-продажу. Правові наслідки передання товару з порушенням вимоги про тару та (або) упаковку. Збереження права власності за продавцем.

Види договорів купівлі-продажу. Договір роздрібною купівлі-продажу: сторони, зміст. Договір найму-продажу: сторони та зміст. Поняття договору поставки: сторони та зміст. Договір контрактації сільськогосподарської продукції. Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу.

Договір міни: поняття, форма, сторони та зміст договору. Правове регулювання міни.

Тема 26. Договір дарування

Поняття договору дарування. Предмет, форма, сторони у договорі дарування. Зміст договору дарування. Розірвання договору дарування на вимогу дарувальника. Позовна давність, що застосовується до вимог про розірвання договору дарування.

Поняття договору пожертви та його зміст.

Тема 27. Договір ренти

Поняття договору ренти. Форма договору ренти. Сторони у договорі ренти. Зміст договору ренти. Форма і розмір ренти. Строк виплати ренти.

Розрахунки між сторонами у разі розірвання договору ренти. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження предмета ренти.

Тема 28. Договір довічного утримання (догляду)

Поняття та ознаки договору довічного утримання (догляду). Форма та сторони у договорі довічного утримання (догляду). Зміст договору довічного утримання (догляду). Особливості укладення договору довічного утримання (догляду) щодо майна, що є у спільній сумісній власності. Припинення договору довічного утримання (догляду). Правові наслідки смерті набувача. Правові наслідки припинення юридичної особи-набувача.

Тема 29. Договір найму (оренди)

Поняття договору найму (оренди) та сфера його застосування. Сторони у договорі найму (оренди). Форма, предмет, ціна та строк договору найму. Зміст договору найму (оренди). Правове регулювання піднайму. Припинення договору найму. Право наймодавця на відмову від договору найму (оренди). Розірвання договору найму на вимогу наймодавця. Розірвання договору найму на вимогу наймача. Обов'язки наймача у разі припинення договору найму. Позовна давність, що застосовується до вимог, що впливають із договору найму.

Правове регулювання договору прокату. Предмет договору прокату. Особливості договору прокату. Правове регулювання договору найму (оренди) земельної ділянки. Правове регулювання договору найму будівлі або іншої капітальної споруди.

Найм (оренда) транспортного засобу. Предмет, форма та зміст договору найму (оренди) транспортного засобу. Особливості найму транспортного засобу з екіпажем, який його обслуговує.

Правове регулювання договору лізингу та його особливості.

Тема 30. Договір найму (оренди) житла

Конституційне право громадян на житло. Поняття договору найму житла. Види договорів найму житла. Форма та предмет договору найму житла. Сторони у договорі найму житла. Наймач та особи, які постійно проживають разом з ним. Тимчасові мешканці. Зміст договору найму житла. Договір піднайму житла. Розірвання договору найму житла.

Правові наслідки розірвання договору найму житла.

Тема 31. Договір позички

Поняття договору позички. Форма договору позички. Сторони та зміст договору позички. Розірвання договору позички. Припинення договору позички. Правові наслідки неповернення речі після закінчення строку користування нею.

Тема 32. Договір підряду

Поняття та значення договору підряду. Сторони в договорі підряду. Зміст договору підряду. Предмет договору підряду. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження матеріалу. Ціна роботи. Порядок оплати роботи. Кошторис. Ощадливість підрядника. Строки виконання роботи. Права та обов'язки сторін. Правові наслідки порушення умов договору підряду. Конфіденційність одержаної сторонами інформації. Позовна давність, що застосовується до

неякісної роботи. Початок перебігу позовної давності в окремих випадках.

Види договорів підряду. Договір побутового підряду та його значення. Сторони договору побутового підряду. Форма договору побутового підряду. Гарантії прав замовника. Зміст договору побутового підряду. Розмір плати за договором побутового підряду. Правові наслідки нез'явлення замовника за одержанням роботи.

Поняття та значення договору будівельного підряду. Джерела регулювання підрядних відносин у будівництві. Зміст договору будівельного підряду. Передання та прийняття робіт. Відповідальність підрядника та замовника.

Поняття договору підряду на проведення проектних та пошукових робіт. Вихідні дані для проведення проектних та пошукових робіт. Права та обов'язки замовника і підрядника.

Тема 33. Договір на виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських та технологічних робіт

Поняття, роль та значення договорів на виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських та технологічних робіт. Сторони у договорах на виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських та технологічних робіт. Форма договорів на виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських та технологічних робіт. Строки виконання робіт. Зміст договорів на виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських та технологічних робіт. Права та обов'язки сторін. Наслідки неможливості досягнення результату. Відповідальність виконавця за порушення договору.

Розділ VI.

Тема 34. Договір про надання послуг

Поняття договору про надання послуг. Сторони в договорі про надання послуг. Плата та строк договору про надання послуг. Зміст договору про надання послуг. Відповідальність виконавця за порушення договору про надання послуг. Розірвання договору про надання послуг.

Тема 35. Договір перевезення

Види перевезень та їх правове регулювання. Договір перевезення вантажу: сторони, зміст, укладення та оформлення. Виконання договору перевезення вантажу. Права і обов'язки сторін за договором. Відповідальність сторін за договором перевезення вантажу. Втрата, нестача, псування вантажу. Обставини, що звільняють перевізника від відповідальності.

Поняття договору перевезення пасажирів та багажу. Права та обов'язки сторін у договорі.

Поняття договору чартеру (фрахтування). Види договорів чартеру (фрахтування). Договір морського чартеру. Договір повітряного чартеру. Особливості відповідальності за договором чартеру (фрахтування).

Претензії та позови при перевезеннях. Порядок подання позовів у спорах, пов'язаних з перевезенням у транспорті загального сполучення.

Поняття договору транспортного експедирування. Сторони в договорі. Форма договору транспортного експедирування. Виконання договору. Відповідальність сторін за невиконання або неналежне виконання обов'язків за договором. Відмова від договору.

Тема 36. Договір зберігання

Поняття договору зберігання. Підстави виникнення зобов'язань зберігання. Сторони, предмет, об'єкти, форма та строк договору зберігання. Права та обов'язки сторін за договором зберігання. Зберігання за законом. Відповідальність сторін у зобов'язаннях зберігання. Зберігання на товарному складі. Спеціальні види зберігання. Зберігання речі у ломбарді. Зберігання цінностей у банку. Зберігання багажу у камерах схову організацій, підприємств транспорту. Зберігання речей у гардеробі організації. Зберігання багажу пасажирів під час його перевезення. Зберігання речей у готелі. Зберігання речей, що є предметом спору. Зберігання автотранспортних засобів. Договір охорони.

Договір комісії. Види договору. Сторони в договорі. Предмет і форма договору. Права і обов'язки сторін. Припинення договору.

Тема 37. Договір страхування.

Соціально-економічна суть страхування та його правове регулювання. Функції страхування.

Поняття страхового зобов'язання. Основні страхові поняття. Страхові агенти і страхові брокери. Брокери - перестраховачі. Страховий інтерес. Страховий ризик. Страховий випадок. Страховий платіж (внесок, премія). Страховий тариф. Страхова оцінка. Страхова сума. Страхове відшкодування. Страхове поле. Навантаження страхової премії. Франшиза.

Види страхування. Зобов'язання з добровільного страхування. Види зобов'язань з добровільного страхування. Підстави їх виникнення. Поняття та форма договору страхування. Істотні умови договору страхування. Момент набрання чинності договором страхування. Сторони у договорі страхування. Укладення договору страхування на користь третьої особи. Співстрахування. Договір перестраховування. Права та обов'язки сторін за договором страхування. Умови та порядок здійснення страхової виплати. Підстави для відмови від здійснення страхової виплати. Відповідальність страховика. Зміна сторін у страховому зобов'язанні. Підстави припинення договору страхування. Недійсність договору страхування.

Обов'язкове страхування. Види обов'язкового страхування.

Тема 38. Договір доручення, комісії, управління майном

Поняття та значення договору доручення. Сторони у договорі доручення. Строк договору доручення. Зміст доручення. Виконання доручення. Особисте виконання договору доручення. Права та обов'язки повіреного та довірителя. Припинення договору доручення. Наслідки припинення договору доручення. Обов'язки спадкоємця повіреного та ліквідатора юридичної особи - повіреного.

Поняття договору комісії. Умови договору комісії. Зміст договору комісії.

Виконання договору комісії. Субкомісія. Виконання договору, укладеного комісіонером з третьою особою. Відступ від вказівок комітента. Права та обов'язки комітента та комісіонера. Наслідки смерті фізичної особи або припинення юридичної особи — комісіонера. Особливості окремих видів комісії.

Поняття та ознаки договору управління майном. Предмет, істотні умови, форма та строк договору управління майном. Права та обов'язки сторін у договорі управління майном. Відповідальність управителя. Підстави припинення договору управління майном. Особливості управління цінними паперами.

Тема 39. Договір позики

Поняття договору позики. Сторони у договорі позики. Форма договору позики. Проценти за договором позики. Обов'язки позичальника. Наслідки порушення договору позичальником. Заперечення договору позики. Забезпечення виконання зобов'язання позичальником. Новація боргу у позикове зобов'язання.

Тема 40. Кредитно-розрахункові відносини

Поняття кредитно-розрахункових відносин. Банківська система. Функції Національного банку України. Види банків в Україні. Державні та комерційні банки. Державна реєстрація банків. Порядок отримання банківської ліцензії. Банківські операції та їх види.

Правова природа та поняття кредитного договору. Сторони у кредитному договорі. Форма кредитного договору. Зміст кредитного договору. Відмова від надання або одержання кредиту. Комерційний кредит.

Поняття договору банківського вкладу. Сторони у договорі банківського вкладу. Форма договору банківського вкладу. Проценти на банківський вклад. Види банківських вкладів. Ощадна книжка. Ощадний (депозитний) сертифікат.

Поняття договору банківського рахунку. Укладення договору банківського рахунку. Види банківських депозитних операцій. Правові наслідки неякісного виконання банком операцій за рахунком клієнта. Обмеження права розпоряджання рахунком. Розірвання договору банківського рахунку. Банківська таємниця.

Поняття договору факторингу. Предмет договору факторингу. Сторони у договорі факторингу. Права та обов'язки сторін за договором факторингу. Зустрічні вимоги боржника. Захист прав боржника.

Порядок та форми розрахунків у цивільному обороті. Види безготівкових розрахунків. Розрахунки із застосуванням платіжних доручень. Розрахунки за акредитивом. Розрахунки за інкасовими дорученнями. Розрахунки із застосуванням розрахункових чеків.

Тема 41. Договори щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності

Види договорів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності. Форма договорів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності.

Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності. Поняття ліцензійного договору. Сторони у ліцензійному договорі. Строк ліцензійного договору. Типовий ліцензійний договір.

Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності.

Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності. Державна реєстрація договорів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності.

Тема 42. Договір комерційної концесії

Поняття договору комерційної концесії. Предмет, сторони, форма та державна реєстрація договору комерційної концесії. Договір комерційної субконцесії. Права та обов'язки сторін за договором комерційної концесії. Особливі умови договору комерційної концесії. Відповідальність сторін та припинення договору комерційної концесії.

Тема 43. Спільна діяльність

Загальна характеристика зобов'язань із спільної діяльності. Види зобов'язань із спільної діяльності та підстави їх виникнення.

Поняття договору простого товариства. Сторони та зміст договору простого товариства. Відповідальність учасників за спільними зобов'язаннями. Розподіл прибутку. Виділення долі учасника на вимогу його кредитора. Припинення договору простого товариства. Відмова учасника від подальшої участі в договорі простого товариства та розірвання договору. Відповідальність учасника, щодо якого договір простого товариства припинений.

Розділ VII.

Тема 44. Зобов'язання, що виникають з публічної обіцянки винагороди

Право на публічну обіцянку винагороди без оголошення конкурсу. Зміст завдання. Строк (термін) виконання завдання. Зміна умов публічної обіцянки винагороди. Правові наслідки виконання завдання. Припинення зобов'язання у зв'язку з публічною обіцянкою винагороди.

Публічна обіцянка винагороди за результатами конкурсу. Право на оголошення конкурсу. Умови конкурсу. Зміна умов конкурсу. Відмова від проведення конкурсу. Переможець конкурсу. Особливості оцінювання результатів інтелектуальної, творчої діяльності, які подані на конкурс. Права переможця конкурсу Повернення учаснику конкурсу речі, що подана на конкурс.

Тема 45. Зобов'язання із вчинення дій у майнових інтересах іншої особи без її доручення

Поняття зобов'язань із вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення. Надання звіту про вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення. Відшкодування витрат, понесених особою у зв'язку із вчиненням нею дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення.

Тема 46. Зобов'язання, що виникають внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна

фізичної або юридичної особи

Зобов'язання, що виникають внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи.

Зобов'язання, що виникають у зв'язку з рятуванням майна іншої особи.

Тема 47. Зобов'язання, що виникають внаслідок створення загрози життю, здоров'ю та майну юридичної особи.

Поняття та елементи зобов'язань, що виникають внаслідок створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної або юридичної особи. Наслідки неусунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної або юридичної особи. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок неусунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи.

Тема 48. Зобов'язання із заподіяння шкоди

Поняття та елементи зобов'язань із заподіяння шкоди. Поняття деліктної відповідальності та її зміст. Особливості недоговірної відповідальності та її функції. Поняття шкоди. Протиправність поведінки заподіювача шкоди. Вина заподіювана шкоди. Загальні підстави відповідальності за завдану майнову шкоду. Підстави відповідальності за завдану моральну шкоду.

Відшкодування моральної шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи. Відшкодування шкоди, завданої особою у разі здійснення нею права на самозахист. Відшкодування шкоди, завданої прийняттям закону про припинення права власності на певне майно. Відшкодування шкоди, завданої у стані крайньої необхідності. Відшкодування юридичною або фізичною особою шкоди, завданої їхнім працівником чи іншою особою. Відшкодування шкоди, завданої органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим або органом місцевого самоврядування. Відшкодування шкоди, завданої посадовою або службовою особою органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування. Відшкодування шкоди, завданої органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим або органом місцевого самоврядування у сфері нормотворчої діяльності. Відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури або суду. Відшкодування майнової шкоди фізичній особі, яка потерпіла від злочину. Відшкодування шкоди, завданої малолітньою особою. Відшкодування шкоди, завданої неповнолітньою особою. Відшкодування шкоди, завданої неповнолітньою особою після набуття нею повної цивільної дієздатності. Відшкодування шкоди, завданої кількома малолітніми особами. Відшкодування шкоди, завданої кількома неповнолітніми особами. Відшкодування шкоди батьками, позбавленими батьківських прав. Відшкодування шкоди, завданої недієздатною фізичною особою. Відшкодування шкоди, завданої фізичною особою, цивільна дієздатність якої обмежена. Відшкодування шкоди, завданої фізичною особою, яка не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними. Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок взаємодії кількох джерел підвищеної небезпеки. Відшкодування ядерної шкоди. Відшкодування шкоди, завданої спільно кількома особами. Право зворотної вимоги до винної особи. Способи відшкодування шкоди, завданої майну потерпілого. Урахування вини потерпілого і матеріального становища фізичної особи, яка завдала шкоди. Відшкодування шкоди особою, яка застрахувала свою цивільну відповідальність. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг).

Тема 49. Зобов'язання з набуття, збереження майна без достатньої правової підстави. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг).

Поняття зобов'язань з набуття, збереження майна без достатньої правової підстави.

Повернення в натурі безпідставно набутого майна. Відшкодування доходів від безпідставно набутого майна і витрат на його утримання. Безпідставно набуте майно, що не підлягає поверненню.

Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг). Загальні положення. Умови відповідальності.

Розділ VIII. КНИГА ШОСТА Спадкове право

Тема 50. Загальні положення про спадкування

Генеza спадкового права. Поняття та значення спадкування. Види спадкування. Склад спадщини. Права та обов'язки особи, які не входять до складу спадщини. Відкриття спадщини. Місце відкриття спадщини. Особливості спадкування деяких видів майна. Час відкриття спадщини. Місце відкриття спадщини. Спадкоємці. Право на спадкування. Обов'язки спадкоємців.

Тема 51. Спадкування за заповітом

Поняття заповіту. Право на заповіт. Права заповідача. Заповідальний відказ. Предмет заповідального відказу. Право на обов'язкову частку у спадщині. Заповіт з умовою. Заповіт подружжя. Підпризначення спадкоємця. Спадкування частини спадщини, що не охоплена заповітом. Встановлення сервітуту у заповіті. Форма заповіту. Посвідчення заповіту. Поняття секретного заповіту. Оголошення нотаріусом секретного заповіту. Посвідчення заповіту при свідках. Право заповідача на скасування та зміну заповіту. Таємниця заповіту. Тлумачення заповіту. Недійсність заповіту.

Виконання заповіту. Право заповідача на призначення виконавця заповіту. Призначення виконавця заповіту за ініціативою спадкоємців. Призначення виконавця заповіту нотаріусом. Згода особи на призначення її виконавцем заповіту. Повноваження виконавця заповіту. Право виконавця заповіту на плату за виконання своїх повноважень. Контроль за виконанням заповіту. Право на оскарження дій виконавця заповіту. Строк чинності повноважень виконавця заповіту. Право виконавця заповіту на відмову від здійснення своїх повноважень.

Тема 52. Спадкування за законом

Черговість спадкування за законом. Зміна черговості одержання права на спадкування. Спадкування усиновленими та усиновлювачами. Перша черга спадкоємців за законом. Друга черга спадкоємців за законом. Третя черга спадкоємців за законом. Четверта черга спадкоємців за законом. П'ята черга спадкоємців за законом. Спадкування за правом представлення. Розмір частки у спадщині спадкоємців за законом.

Тема 53. Здійснення права на спадкування

Прийняття спадщини. Подання заяви про прийняття спадщини. Строки для прийняття спадщини. Прийняття заповідального відказу. Наслідки пропущення строку для прийняття спадщини. Право на відмову від прийняття спадщини. Правові наслідки відмови від прийняття спадщини. Перехід права на прийняття спадщини. Відумерлість спадщини. Поділ спадщини між спадкоємцями. Переважне право окремих спадкоємців на виділення спадкового майна в натурі. Перерозподіл спадщини. Пред'явлення кредитором спадкодавця вимог до спадкоємців. Обов'язок спадкоємців задовольнити вимоги кредитора. Охорона спадкового майна. Управління спадщиною

Оформлення права на спадщину. Право спадкоємця на одержання свідоцтва про право на спадщину. Обов'язок спадкоємця звернутися за свідоцтвом про право на спадщину на нерухоме майно. Строк видачі свідоцтва про право на спадщину. Державна реєстрація права на спадщину. Внесення змін до свідоцтва про право на спадщину. Визнання недійсним свідоцтва про право на спадщину.

Поняття спадкового договору. Сторони у спадковому договорі. Форма спадкового договору. Обов'язки набувача у спадковому договорі. Особливості спадкового договору з участю подружжя. Забезпечення виконання спадкового договору. Розірвання спадкового договору.

Рекомендована література:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року № 2947-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
3. Основи законодавства України про охорону здоров'я: закон України від 19 листопада 1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12/card2#Card>
4. Про авторське право і суміжні права: закон України від 01 грудня 2022 р. № 2811-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20>
5. Про охорону дитинства: закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>
6. Про страхування: закон України від 18.11.2021 р. № 1909-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20>
7. Аврамова О.Е., Вакулович Е.В., Горбенко А.С. та ін.. Цивільне право. Особлива частина: навч. посіб.; за заг. ред. Ю. М. Жорнокуя, О. Є. Кухарєва; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2023. 420с.
8. Аврамова О.Е. Цивільне право. Загальна частина: навч. посіб.; за заг. ред. С.О. Сліпченка, О.Л. Зайцева; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2022. 332 с.
9. Баранова Л.Н., Дуденко Т.В. та ін. Цивільне право України: підруч. Частина загальна; за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: 2024. 568 с.
10. Вавженчук С. Я. Договірне право : підручник : у 2 т. Т. I. Харків: Право, 2022. 632 с
11. Кухарев О.Є. Спадкове право України: підручник. К.: Алерта, 2020. 362 с.
12. Спасибо-Фатєєва І.В. Право власності. Способи захисту крізь призму судової практики: монографія. Х.: ЕКУС, 2023. 616 с.
13. Спасибо-Фатєєва І.В. Цивільне право. Загальна частина: курс лекцій. Х.: ЕКУС, 2021. 448 с.
14. Спасибо-Фатєєва І.В. Цивільне право. Особлива частина. Х.: ЕКУС, 2022. 640 с.
15. Чернега В. М. Актуальні проблеми цивільного права та процесу: навчальний посібник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2024. 254 с.

6. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Адміністративна деліктологія.

2. Адміністративне право: сучасний стан та перспективи розвитку.
3. Адміністративне судочинство в Україні.
4. Адміністративний процес як складова правової системи України.
5. Адміністративно-правове забезпечення управління в агропромисловому комплексі.
6. Адміністративно-правове забезпечення управління у сфері економіки.
7. Адміністративно-правове забезпечення управління у сфері комунікацій.
8. Адміністративно-правове забезпечення управління у сфері культури.
9. Адміністративно-правове забезпечення управління у сфері науки.
10. Адміністративно-правове забезпечення управління у сфері освіти.
11. Адміністративно-правове забезпечення управління у сфері юстиції.
12. Адміністративно-правові режими, встановлені на державному кордоні України.
13. Адміністративно-правові режими: теорія та проблеми законодавчого забезпечення.
14. Виборчий процес і його стадії. Правова регламентація порядку організації та проведення виборів народних депутатів в Україні.
15. Види юридичних прав на чуже майно. Захист речових прав на чуже майно. Суб'єкти права володіння чужим майном.
16. Витоки адміністративного права.
17. Влада – явище соціальне. Сутність влади. Соціальна (публічна) влада. Державна влада різновид соціальної.
18. Гарантії місцевого самоврядування. Відповідальність органів, службових та посадових осіб місцевого самоврядування; підстави і порядок дострокового припинення їх повноважень.
19. Державна служба та її адміністративно-правове регулювання.
20. Державне управління у сфері внутрішніх справ.
21. Державне управління у сфері закордонних справ.
22. Державне управління у сфері національної безпеки.
23. Державне управління у сфері оборони.
24. Забезпечення законності і дисципліни у державному управлінні.
25. Загальні засади адміністративної реформи.
26. Законодавчий процес. Законодавча ініціатива. Суб'єкти права законодавчої ініціативи.
27. Значення поняття держави в юриспруденції (історичний генезис розуміння поняття держави). Розмаїття поглядів на визначення держави.
28. Інститут відповідальності у сфері адміністративно-правового регулювання.
29. Інформаційний суверенітет та інформаційна безпека України. Інформаційні ресурси. Юридичне поняття інформації та основні принципи інформаційно-правових відносин в Україні. Види інформації та їхнє конституційно-правове регулювання.
30. Класифікація конституцій. Форма, структура і функції Конституції України, її реалізація, правова охорона. Підготовка, прийняття та внесення змін до Конституції України.
31. Конституційно-правова відповідальність: поняття, ознаки, підстави, особливості, суб'єкти, об'єкти, види та санкції; її види.
32. Межі дії нормативно-правових актів. Дія нормативно-правового акта у часі, просторі та за колом осіб, зворотна дія закону.
33. Методологічне значення теорії держави і права.
34. Механізм адміністративно-правового регулювання суспільних відносин.
35. Механізм правового регулювання, його ознаки, елементи та види. Норми права, правовідношення, акти реалізації прав та обов'язків, акти застосування права в механізмі правового регулювання.
36. Місцеві органи державної виконавчої влади України. Місцева державна адміністрація: склад, порядок формування, повноваження, акти. Голови місцевих державних адміністрацій.
37. Об'єкти правовідносин. Види правовідносин і критерії їх класифікації. Юридичні факти: поняття та класифікація. Правові презумпції.
38. Ознаки правових норм. Види правових норм. Норми права за функціональним призначенням.
39. Організаційно-правова та матеріально-фінансова основи місцевого самоврядування. Правові основи взаємовідносин органів місцевого самоврядування з державними органами. Підлеглість органів місцевого самоврядування з питань здійснення делегованих повноважень.
40. Організація державної служби: стан і перспективи розвитку.
41. Основні внутрішні функції держави. Напрями реалізації економічної функції у державах із ринковою економікою. Напрями реалізації соціальної, політичної, культурно-ідеологічної, екологічної, правоохоронної функції, функції оподаткування.
42. Основні стадії процесу правового регулювання: етап правової регламентації суспільних відносин, етап виникнення суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, етап реалізації суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, етап застосування права.
43. Поняття державного апарату. Апарат держави у вузькому та широкому розумінні. Ознаки державного апарату. Основні форми діяльності державного апарату.
44. Поняття державного ладу України. Ознаки Української держави. Механізм та основні функції Української держави. Поняття і сутність, основні принципи та система суспільного ладу.
45. Поняття і зміст систематизації законодавства. Види систематизації законодавства. Інкорпорація законодавства, принципи інкорпорації, види інкорпорації. Консолідація законодавства. Кодифікація законодавства.
46. Поняття і зміст системи законодавства, її співвідношення із системою права. Система законодавства України.
47. Поняття і структура права, форми (джерела) права у країнах романо-германської правової сім'ї (системи). Поняття загального права, основні періоди його формування. Співвідношення загального права і права справедливості.
48. Поняття правової поведінки, її ознаки, види. Характерні ознаки правомірної поведінки. Правовий вчинок, склад правового вчинку.
49. Поняття та головні ознаки функцій держави.
50. Поняття та міжнародно-правове регулювання питань місцевого самоврядування. Конституція України та Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні». Європейська Хартія місцевого самоврядування.
51. Поняття та предмет конституційного права України. Особливості методу конституційно-правового регулювання.
52. Поняття та суб'єкти конституційного подання та конституційного звернення.
53. Поняття території держави. Фактична та юрисдикційна територія держави. Територія у широкому та вузькому розумінні.

54. Поняття форм (джерел) права. Співвідношення категорій "форма" та "джерело" в юриспруденції. Основні види джерел права у сучасних державах.
55. Поняття, принципи та форми територіального устрою. Поняття та форма територіального устрою України. Ознаки України як унітарної держави.
56. Поняття, система та принципи адміністративно-територіального устрою України. Особливості статусу міст Києва та Севастополя.
57. Порядок обрання Президента України. Призначення і проведення виборів Президента України. Реєстрація кандидатів у Президенти України. Встановлення результатів виборів.
58. Правова культура: зв'язок із загальною культурою. Види правової культури. Правова культура суспільства, особи. Професійна правова культура. Структура правової культури суспільства.
59. Правові засоби забезпечення адміністративної реформи.
60. Праворозуміння, суб'єкти, об'єкти та типи праворозуміння.
61. Представницькі органи місцевого самоврядування й порядок їх формування. Акти місцевих рад. Голова місцевої ради: порядок обрання, повноваження, акти. Виконкоми місцевих рад, їхній склад, повноваження і порядок формування.
62. Принципи права. Загальносоціальні та спеціально-юридичні принципи права. Загальні принципи, галузеві принципи, міжгалузеві принципи права, принципи окремих правових інститутів.
63. Природа та призначення правотворчості. Загальні та спеціальні принципи, функції правотворчості. Види та стадії правотворення.
64. Проблеми визначення суб'єктів адміністративного права.
65. Спільна часткова і спільна сумісна власність. Зміст права спільної власності. Виділ частки і розділ майна.
66. Стан і перспективи реформування територіального устрою та місцевого самоврядування.
67. Суб'єкти адміністративного права, їх правовий статус.
68. Суб'єктивне право та юридичний обов'язок, їх структура. Поняття і види суб'єктів правовідносин. Правосуб'єктність, правоздатність, дієздатність, деліктоздатність.
69. Тенденції конституційно-правового регулювання основних прав, свобод і обов'язків людини й громадянина. Покоління прав людини. Індивідуальні й колективні права.
70. Управління у сфері охорони здоров'я.
71. Форми та методи державного управління.
72. Функції та повноваження судів загальної юрисдикції. Правовий статус суддів. Правовий статус Вищої Ради юстиції та її повноваження.
73. Юридична природа джерел конституційного права. Акти реалізації делегованих повноважень. Рішення Всеукраїнського референдуму.
74. Поняття нормотворчого провадження як виду провадження у сфері управління. Види нормотворчих проваджень за сферами організуючого впливу розроблюваних нормативних актів.
75. Поняття дозвільної системи. Дозвільні документи. Поняття та сутність дозвільного провадження. Класифікація дозвільних проваджень. Стадії дозвільних проваджень.
76. Поняття державної реєстрації. Групи об'єктів державної реєстрації. Поняття реєстраційного провадження. Стадії реєстраційного провадження.
77. Поняття та правові основи провадження за зверненнями громадян. Законодавче і нормативне врегулювання звернень громадян.
78. Види звернень громадян, їх характеристика та особливості проваджень. Вимоги до звернень громадян.
79. Поняття атестаційної системи та об'єкти атестації. Поняття атестаційного провадження та його стадії.
80. Поняття контролю та нагляду в адміністративному процесі. Контролюючі суб'єкти та їх повноваження. Поняття контрольного провадження, його особливості.
81. Поняття порушення справи про адміністративне правопорушення. Підстави порушення справи – подія адміністративного проступку та його юридичний склад. Протокол про адміністративне правопорушення, його зміст.
82. Відкриття справи про адміністративне правопорушення. Розгляд справи про адміністративне правопорушення.
83. Звернення до адміністративного суду та відкриття провадження в адміністративній справі. Форма звернення до адміністративного суду – адміністративний позов.
84. Підготовче провадження. Завдання та зміст підготовки адміністративних справ до судового розгляду.
85. Підготовка та відкриття судового засідання. Судовий розгляд справи як інститут адміністративного процесуального права України. Письмове провадження поняття та його підстави.
86. Судові рішення, їх зміст та порядок ухвалення. Вимоги до судового рішення: законність, обґрунтованість, повнота обґрунтування, всебічність обґрунтування, доказовість обґрунтування. Постанови і ухвали, їх зміст та структура.
87. Поняття, завдання, система та функції кримінального права України.
88. Предмет та метод кримінально-правового регулювання. Принципи кримінального права.
89. Джерела кримінального права. Поняття кримінального закону.
90. Чинність закону про кримінальну відповідальність у просторі та часі. Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність.
91. Структура кримінально-правової норми та види кримінально-правових норм.
92. Поняття та ознаки кримінального правопорушення. Класифікація кримінальних правопорушень та їх правове значення.
93. Поняття та підстави кримінально-правової відповідальності.
94. Склад кримінального правопорушення та його елементи. Класифікація складів кримінального правопорушення.
95. Об'єкт кримінального правопорушення: поняття, значення та види. Предмет кримінального правопорушення.
96. Об'єктивна сторона кримінального правопорушення: поняття та ознаки.
97. Суб'єкт кримінального правопорушення: поняття, види. Осудність, неосудність та обмежена осудність у кримінальному праві України.
98. Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення: поняття та ознаки.
99. Стадії вчинення кримінального правопорушення: поняття та види. Добровільна відмова від кримінального правопорушення та її відмінність від дійового каюття.
100. Співучасть у кримінальному правопорушенні: поняття, ознаки, види. Види співучасників.
101. Множинність кримінальних правопорушень: поняття, ознаки та види.
102. Відмінність необхідної оборони від крайньої необхідності.
103. Покарання: поняття, мета, система. Загальні засади призначення покарання.
104. Звільнення від покарання та його відбування: поняття, підстави та види.
105. Судимість та її правові наслідки. Зняття та погашення судимості.

106. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб.
107. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.
108. Співвідношення Загальної та Особливої частин кримінального права. Наукові основи кримінально-правової кваліфікації.
109. Загальна характеристика злочинів проти основ національної безпеки України.
110. Поняття кримінальних правопорушень проти життя особи. Поняття вбивства та його види.
111. Поняття та види тілесних ушкоджень.
112. Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи: поняття та види.
113. Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина: поняття та види.
114. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти власності, їх види.
115. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти громадської безпеки.
116. Загальна характеристика та види кримінальних правопорушень проти громадського порядку та моральності.
117. Предмет, метод і функції цивільного права.
118. Поняття та зміст цивільної правоздатності та дієздатності громадян.
119. Поняття, ознаки та класифікація юридичної особи.
120. Господарчі товариства як юридичні особи.
121. Поняття, умови дійсності, форми правочину..
122. Позовна давність: поняття, види, зупинення та переривання.
123. Поняття права власності, зміст та форми, захист.
124. Особисті немайнові права, поняття та види.
125. Інтелектуальна власність, суб'єкти та об'єкти.
126. Авторське право та суміжні права.
127. Право промислової власності.
128. Право інтелектуальної власності на комерційні найменування.
129. Поняття цивільно-правового зобов'язання, підстави виникнення, виконання.
130. Забезпечення зобов'язань.
131. Загальна характеристика договірного права, види, стадії укладення договору.
132. Договір купівлі-продажу, поставки, дарування..
133. Поняття та характеристика договору довічного утримання (догляду).
134. Поняття, види та загальна характеристика договорів-контрактації, постачання.
135. Поняття, характеристика і види договорів найму (оренди).
136. Поняття та характеристика договорів підряду.
137. Поняття та характеристика договору перевезення.
138. Поняття та характеристика договорів зберігання.
139. Загальна характеристика договору страхування.
140. Загальна характеристика договорів доручення, комісії, управління майном.
141. Кредитно-розрахункові відносини: кредитний договір, договір банківського вкладу та банківського рахунку.
142. Загальна характеристика недоговірних зобов'язань, що виникають з односторонніх дій.
143. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я, або смертю
144. Зобов'язання, що виникають внаслідок заподіяння шкоди. Підстави цивільно-правової відповідальності за заподіяння шкоди. Способи відшкодування шкоди.
145. Загальні положення спадкування за законом.
146. Загальні положення спадкування за заповітом.

а. Критерії оцінювання відповідей вступників:

Кількість балів	Характеристики відповіді
190-200	Вступник: – виявляє повні, глибокі теоретичні знання; – всебічно і ґрунтовно аналізує нормативно-правову базу; – досконало розуміє сутність сучасних політико-правових процесів; – самостійно і критично оцінює факти, явища, вільно висловлює власні думки; – точно і повно посилається на чинне законодавство; – виявляє творчі здібності, вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію, – правильно використовує юридичну термінологію; – наводить достатню кількість прикладів з юридичної практики; – робить правильні висновки, добирає переконливі аргументи; – чітко, ясно і послідовно відповідає на поставлені питання; – в цілому відповідь є повною, завершеною, логічно обґрунтованою.
175-189	Вступник: – володіє теоретичними знаннями вище середнього рівня, але допускає незначні помилки; – аналізує нормативно-правову базу; – розуміє сутність сучасних політико-правових процесів; – самостійно оцінює факти, явища, вільно висловлює власні думки; – точно посилається на чинне законодавство; – вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію (при цьому відповідь може бути не зовсім цілісною і послідовною, містить незначні помилки); – у цілому правильно використовує юридичну термінологію; – наводить в цілому достатню кількість прикладів з юридичної практики; – робить у цілому правильні висновки, наводить достатні аргументи; – досить чітко відповідає на поставлені питання; – відповідь студента переважно є повною, завершеною, логічно обґрунтованою.

150-174	Вступник: – репродуктивно відтворює значну частину навчального матеріалу; – аналізує нормативно-правову базу на середньому рівні, проте допускає правові помилки при її тлумаченні; – розуміє сутність сучасних політико-правових процесів; – самостійно оцінює факти, явища, вільно висловлює власні думки; – посилається на чинне законодавство; – виявляє здібності до порівняння, узагальнення, систематизації основних теоретичних положень (при цьому відповідь є недостатньо цілісною і послідовною, містить помилки); – використовує юридичну термінологію, допускаючи неточності у її формулюванні; – не завжди може вірно зробити висновок, добрати переконливі аргументи та приклади з юридичної практики; – не досить чітко відповідає на поставлені питання; – відповідь студента в цілому є змістовною і правильною, з певною кількістю значних помилок.
124-149	Вступник: – володіє навчальним матеріалом на базовому рівні; – репродуктивно відтворює частину теоретичного матеріалу; – на рівні середніх стандартів аналізує нормативно-правову базу, проте допускає суттєві правові помилки при її трактуванні; – слабо розуміє сутність сучасних політико-правових процесів; – вміє на елементарному рівні аналізувати, робити узагальнення, порівняння, висновки; – на посередньому рівні посилається на чинне законодавство; – виявляє слабкі знання юридичної термінології, допускає суттєві неточності у формулюваннях; – не завжди може вірно зробити висновок, добрати переконливі аргументи та приклади з юридичної практики; – слабо відповідає на поставлені питання; – відповідь студента в цілому є задовільною, зі значною кількістю недоліків.

100-123	Вступник: – володіє навчальним матеріалом на базовому рівні; – репродуктивно відтворює незначну частину теоретичного матеріалу; – слабо аналізує нормативно-правову базу, проте допускає суттєві правові помилки при її трактуванні; – на посередньому рівні посиляється на чинне законодавство; – слабо розуміє сутність сучасних політико-правових процесів – виявляє вкрай слабкі знання юридичної термінології, допускає суттєві помилки у формулюваннях; – не завжди може вірно зробити висновок; – слабо, на побутовому рівні відповідає на поставлені питання; – відповідь студента в цілому є задовільною, зі значною кількістю недоліків.
0-100	Вступник: – володіє навчальним матеріалом на початковому рівні; – репродуктивно відтворює незначну частину теоретичного матеріалу; – на елементарному рівні, із суттєвими помилками аналізує нормативно-правову базу, – має недостатні уявлення про сутність сучасних політико-правових процесів; – вміє на елементарному рівні аналізувати, робити узагальнення, порівняння, висновки; – на поверховому рівні посиляється на чинне законодавство; – виявляє слабкі знання юридичної термінології, допускає суттєві неточності у формулюваннях; – не здатен навести приклади з юридичної практики; – слабо відповідає на поставлені питання; – відповідь студента в цілому відповідає мінімальним критеріям.

в. Рекомендована література

1. Гришко О. М. Теорія держави і права : практикум / О. М. Гришко, В. І. Риндюк, Ю. М. Рижук ; за заг. ред. д-ра політ. наук, проф. Ф. П. Шульженка ; Держ. вищ. навч. закл. "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". К. : КНЕУ, 2013. 308 с.
2. Загальна теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. за ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф, акад. АПрН України О. В. Петришина ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Х. : Право, 2010. 583 с.
3. Козюбра М. Верховенство права і українські реалії та перспективи. *Право України*. 2010. №3. С.6-18.
4. Кузьмін С. А. Теорія держави та права в питаннях і відповідях : посібник / С. А. Кузьмін, Д. М. Карпенко. К. : Вид. Паливода А. В., 2010. 128 с.
5. Лук'янов Д. В. Теорія держави і права: посіб. для підготов. до держ. іспитів за заг. ред. О. В. Петришина. Х. : Право, 2012. 190 с.
6. Марчук В. М. Теорія держави і права : навч. посіб. / В. М. Марчук, О. В. Корольков ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2012. 415 с.
7. Письменицький А.А. Теорія держави і права : навч. посіб. / А. А. Письменицький, Д. В. Слинько, А. С. Спаський ; Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2010. 242 с.
8. Правова система України в умовах сучасних національних та міжнародних тенденцій розбудови державності : монографія / [Оніщенко Н. М. та ін.] ; за заг. ред. проф., Засл. юриста України Ю. Л. Бошицького ; Київ. ун-т права Нац. акад. наук України. К. : Кондор, 2012. 614 с.
9. Риндюк В. І. Проблеми законодавчої техніки в Україні: теорія та практика : монографія / В. І. Риндюк ; Нац. акад. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. К. : Юридична думка, 2012. 271 с.
10. Сидоренко М. Й. Теорія держави і права (курс лекцій) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. Й. Сидоренко. К. : Ун-т "Україна", 2013. 197 с.
11. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підручник / О. Ф. Скакун ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. К. : Правова єдність, 2011. 520 с.
12. Теорія держави і права : навч. посіб. К. : Академія, 2013. 346 с.
13. Теорія держави і права: навч. посіб. за заг. ред. І. М. Погрібного ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. Х. : ХНУВС, 2010. 277 с.
14. Теорія держави і права : посіб. для підготов. до держ. іспитів за заг. ред. О. В. Петришина. Х. : Право, 2013. 202 с.
15. Шестопалова Л. Теорія права та держави : посібник. К. : Паливода А. В. 2012. 255 с.
16. Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів: Закон України від 6 квітня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. №30-31. Ст.382.
17. Про вибори народних депутатів України: Закон України від 17 листопада 2011 року // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 10-11, ст.73).
18. Про вибори Президента України: Закон України від 18 березня 2004 року // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 20-21. Ст. 291.
19. Про всеукраїнський і місцеві референдуми: Закон Української РСР від 3 липня 1991 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. 1991. № 33. Ст. 443 (із змінами і доповненнями).
20. Про громадянство України: Закон України від 18 січня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 4. Ст. 65.

21. Про комітети Верховної Ради України: Закон України від 4 квітня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. 1995. № 19. Ст. 134.
22. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. 1997. № 25. Ст. 20 (з змінами та доповненнями).
23. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. 1999. № 20-21. Ст. 190.
24. Про об'єднання громадян: Закон України від 16 червня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. 1992. № 34. Ст. 504; 1993. № 46. Ст. 427.
25. Про політичні партії в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 23. Ст. 118.
26. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України: Закон України від 21.01.1994 р. // Відомості Верховної Ради України. 1994. № 18. Ст. 101.
27. Про правовий статус іноземців: Закон України від 4 лютого 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. 1994. № 23. Ст. 162.
28. Про Президента України: Закон України від 5 липня 1991 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. 1991. № 33. Ст. 446.
29. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 5 березня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. 1998. № 35. Ст. 237.
30. Про Службу безпеки України: Закон України від 25 березня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. 1992. № 27. Ст. 383.
31. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 7 червня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 33. Ст. 175.
32. Про статус народних депутатів України: Закон України від 22 бер. 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 42. Ст. 212.
33. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11 липня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. 2002. № 40. Ст. 290.
34. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. 1998. № 20. Ст. 99.
35. Коментар до Конституції України : науково-практичний коментар / В.Б. Аверянов, О.В. Батанов, Ю.В. Баулин та ін.; Ред. Кол. В.Я. Тацій, Ю.П. Битяк, Ю.М. Грошевой та ін. Харків: Видавництво «Право». К. : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 808 с.
36. Конституційний Суд України. Рішення. Висновки 1997–2001 / Відповід. редактор канд. юрид. наук П.Б. Євграфов. К. : Юрінком Інтер, 2001. 512 с.
37. Конституційний Суд України. Рішення. Висновки 2001–2002 / Відповід. редактор канд. юрид. наук П.Б. Євграфов. К.: Юрінком Інтер, 2002. 384 с.
38. Конституція України в актах Конституційного Суду України (аналітичний огляд та коментар) / А. Стрижак. К.: Ін Юре, 2010. 629 с.
39. Конституційне право України : підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. академіка АПрН України, доктора юридичних наук, професора Ю.М. Тодики, доктора юридичних і політичних наук, професора В.С. Журавського. К. : Видавничий Дім „Ін Юре”, 2002. 544 с.
40. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. Конституційне право України. Академічний курс : підруч.: У 2т. Т.1 / За ред. В.Ф. Погорілка. К. : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2006. 544 с.
41. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. Конституційне право України : підручник / За заг. Ред. В.Ф. Погорілка. К. : Наукова думка; Прецедент, 2006. 344 с.
42. Кравченко В.В. Конституційне право України : навчальний посібник. К. : Атіка,

2002. 479 с.

43. Фрицький О.Ф. Конституційне право України : підручник. К.: Юрінком Інтер, 2002. 536 с.

44. Конституційне право України : підручник / за заг. ред. В. І. Чушенка; М-во освіти і науки України, Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Вид. 2-е, допов. і переробл. К. : Ін Юре, 2009. 547 с.

45. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України : підручник / за заг. ред. В. Л. Федоренка. 4-е вид., перероб. і доопр.; передмова проф. В. М. Шаповала. К. : 2012. 727 с.

46. Конституційне право України: Підручник / за заг. ред. В. Л. Федоренка. 4-е вид., перероб. і доопр.; передмова проф. В. М. Шаповала. К. : 2012. 727 с.

47. Права людини: інтерпретаційна діяльність Конституційного Суду України / А.С. Головін. К. : Логос, 2012. 369 с.

48. Актуальні проблеми конституційного права України : підручник / за заг. ред. проф. Олійника А.Ю. К. : «Центр учбової літератури», 2013. 554 с.

49. Кодекс України про адміністративні правопорушення // ВВР. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122 (з наступними змінами).

50. Кодекс адміністративного судочинства України // ВВР. 2005. № 35-37. Ст. 446 (з наступними змінами).

51. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 21 грудня 2006 р. № 514-V // Голос України. 2007. № 19.

52. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. // ВВР. 2006. № 30. Ст. 260.

53. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України від 6 вересня 2005 р. // Відомості Верховної Ради. 2005. №48. Ст. 483.

54. Адміністративне право України : підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Гарашук, О. В. Дьяченко та ін.; За ред. Ю. П. Битяка. К. : Юрінком Інтер, 2005. 544 с.

55. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник: У 2 т. Т. 1. Загальна частина / Ред. кол. В. Б. Авер'янов (голова). К. : Юридична думка, 2004. 584 с.

56. Адміністративне право України : підручник / За заг. ред. С.В. Ківалова. Одеса: Юридична література. 2003. 846 с.

57. Кодекс адміністративного судочинства України : науково-практичний коментар; за ред. С. В. Ківалова, О. І. Харитонової / С.В. Ківалов О.І. Харитонova, О.М. Пасенюк, М.Р. Аракелян та ін. Харків: Одиссей, 2005. 552 с.

58. Колпаков В.К., Кузьменко О. В. Адміністративне право України : підручник. К.: Юрінком Інтер. 2003. 544 с.

59. Стеценко С.Г. Адміністративне право України : підручник. К.: Атіка, 2007. 520 с.

60. Кузьменко О. В. Теоретичні засади адміністративного процесу : монографія. К.: Атіка, 2005. 352 с.

61. Основи адміністративного судочинства в Україні : навч. посібник для юридичних факультетів та юридичних клінік) / За заг. ред. Н. В. Александрової, Р. О. Куйбіди. К.: Конус-Ю, 2006. 256 с.

62. Адміністративне процесуальне право : навч. посіб. / за заг. ред. Т. П. Мінки. Х. : Право, 2013. 352 с.

63. Захист в адміністративному процесі : практ. посіб. / упоряд. Ю. І. Руснак. К. : Центр учб. л-ри, 2013. 352 с.

64. Рябченко Я.С. Оскарження нормативно-правових актів в адміністративному судочинстві : монографія. Х. : ФІНН, 2011. 136 с.

65. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: навч. посіб. 5 вид. перероб і доп. Київ: Алерта, 2018. 360 с.

66. Гончар Т.О., Стрельцов Є.Л., Чуваков О.А. Кримінальне право України: Загальна та Особлива частини: навчальний посібник для підготовки до іспитів. за заг. ред. Є.Л.

Стрельцова. 2-ге вид., випр. і доп. Харків: Одиссей, 2012. 264 с.

67. Кримінальне право України. Загальна частина : навч. посіб. А. М. Ященко, В. Б. Харченко, О. О. Житний та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Харків : Право, 2019. 480 с

68. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник. підготовлено колективом авторів; за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса, ОДУВС, 2021. 452 с.

69. Кримінальне право України. Особлива частина : підручник. за заг. ред. доктора юрид. наук, проф. В. В. Сухоноса. Суми: ПФ «Видавництво "Університетська книга"», 2020. 672 с.

70. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. за заг. ред. Литвинова О. М. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 528 с. 11. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. 11-е вид., доп. і пер. За ред.. М.І.Мельника, М.І.Хавронюка. К.: ВД«Дакор», 2019. 1384 с.

71. Олійник О.С. Принципи кримінального права: поняття, система та значення. Монографія. Наук.-дослід. ін-т публіч. пра-ва. Вид. 2-ге, допов. Харків : Право, 2021. 544 с.

72. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

73. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року № 2947-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>

74. Основи законодавства України про охорону здоров'я: закон України від 19 листопада 1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12/card2#Card>

75. Про авторське право і суміжні права: закон України від 01 грудня 2022 р. № 2811-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2811-20>

76. Про охорону дитинства: закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2402-14>

77. Про страхування: закон України від 18.11.2021 р. № 1909-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1909-20>

78. Аврамова О.Е., Вакулович Е.В., Горбенко А.С. та ін.. Цивільне право. Особлива частина: навч. посіб.; за заг. ред. Ю. М. Жорнокуя, О. Є. Кухарєва; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2023. 420с.

79. Аврамова О.Е. Цивільне право. Загальна частина: навч. посіб.; за заг. ред. С.О. Сліпченка, О.Л. Зайцева; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2022. 332 с.

80. Баранова Л.Н., Дуденко Т.В. та ін. Цивільне право України: підруч. Частина загальна; за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: 2024. 568 с.

81. Вавженчук С. Я. Договірне право : підручник : у 2 т. Т. І. Харків: Право, 2022. 632 с

82. Кухарев О.Є. Спадкове право України: підручник. К.: Алерта, 2020. 362 с.

83. Спасибо-Фатєєва І.В. Право власності. Способи захисту крізь призму судової практики: монографія. Х.: ЕКУС, 2023. 616 с.

84. Спасибо-Фатєєва І.В. Цивільне право. Загальна частина: курс лекцій. Х.: ЕКУС, 2021. 448 с.

85. Спасибо-Фатєєва І.В. Цивільне право. Особлива частина. Х.: ЕКУС, 2022. 640 с.

86. Чернега В. М. Актуальні проблеми цивільного права та процесу: навчальний посібник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2024. 254 с.